

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2'40—
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mania și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileri.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Adunarea dela Arad

Adunarea dela Arad și celelalte, cari vor urma, sunt răspunsul partidului național român la încercările guvernului Khuen-Héderváry și ale contelui Ștefan Tisza de a stăngeni lupta noastră politică și de a băga zizanie și zăpăceală între Români.

Dezertarea Tribuniștilor din partidul național român a produs în guvernul ungar convingerea, că a sosit momentul pentru spargerea acestui partid. S'a pus la cale o comedie de „împăcare“ și cu absoluta desconsiderare a partidului național și a comitetului său executiv s'a încercat constituirea unui nou partid, guvernamental românesc.

Trebuie să mărturisim, că au fost foarte mulți Români, cari erau gata a da ascultare sirenei seducătoare, care venia în numele păcii și era aproape primejdia, ca în schimb pentru concesiile fără nici un preț de fapt să se alcătuiască un partid român politic, care să se angajeze a sprijini politica actualului guvern.

Se invoacă des argumentul, că nu numai intelectualii, dar și poporul român însuși este obosit, desgustat, mâhnit în urma prigonirilor fără sfârșit pentru opo-

ziția, ce o face politice de guvernare și se zice, că toată lumea dorește cel puțin un armistițiu de câțiva ani de zile, ca să putem răsufla mai ușor și să ni-se deie răgaz a reconstitui cetățile noastre economice și culturale, în multe locuri surpate în urma dușmăniei fără margini a guvernului.

Poporul românesc dorește pacea. Adevărul acesta e mai presus de orice îndoială. Se înșală însă amar aceia, cari cred, că prin orice terorism, prin orice persecuțiuni, ori prin momeli și făgăduieli deșerte poporul românesc din Ungaria și Transilvania va putea să fie vr'odată înduplecat a renunța la *pretenziunea de a i-se da puțința validității sale politice ca element constitutiv al Statului-ungar.*

Niciodată, subț nici un fel de împrejurări acest neam românesc nu va accepta ideea de Stat maghiar, care nu vrea să cunoască în Statul acesta, decât *națiunea maghiară*, iar celelalte popoare le socotește ca conglomerate de indivizi, cari *încă nu știu ungurește* și cărora li-se dă într'o măsură oarecare dreptul de a se folosi de limba lor proprie, până nu vor ajunge, ca să știe toți „*limba statului.*“

În fața tuturor momelilor conștilor Khuen-Héderváry și Ștefan Tisza masa cea mare a poporului românesc și-a păstrat cumpătul și a rămas în cetatea bine întărită a răbdării sale, care-i scutește dreptul său incontestabil la viața națională proprie. Mulțumită acestei bărbății românești în curând s'a produs dovada, că „acțiunea de împăciuire“ a fost o cursă binegândită, dar prost așezată, încât numai câțiva șoareci prea flămânzi s'au prins într'ansa. Poporul românesc a învățat din pățaniile trecutului și nimeni nu-l mai poate determina să-și vândă dreptul său de mâne pentru fărâmurile zilei de azi. A suferit acest popor o mie de ani jugul iobăgiei și suferă acum jumătate de veac binecuvântările constituțiunii acestei nefericite țări, dar niciodată nu a renunțat la justele sale aspirațiuni naționale, la dreptul său firesc de a exista și a se desvolta ca *națiune română.*

Guvernul a cercat sdrobirea partidului național român. Acest partid a stat însă rece și fără cea mai mică nervozitate în fața încercării copilărești, căci știa din capul locului, că guvernul Khuen-Héderváry este condus tot de ideologia șovinis-

Insemnări literare

Un colț latin

de E. Lovinescu

Într'o pădure sunt și stejari falnici și mlădițe sfoase, ce abia își încearcă puterile, sunt și covoare de mușchiu și firițele de flori sălbatice, sunt și pârae și stânci, sunt și desigur încălcite și ochiuri de lumină, — toate la un loc fac însă pădurea, cu farmecul ei, cu foșnetul de frunze și de pârae, cu osteneala urcușului și odihna poienelor, cu ciripitul paserilor, cu taina umbrarelor, pădurea vie și mișcătoare, ce trăește prin firițele de iarbă, ca și prin stejarii bătrâni, ce cuvintează prin atâtea glasuri supțiri sau puternice, prin șoapta mlădiței sau prin freamătul șgomotos al copacilor falnici, istorisind aceeaș poveste sonoră și seculară.

Așa și literatura.

E o pădure cu petrișuri și cu pajiști, cu o viață înmulțită, unduioasă, ce se arată sub atâtea înfățișări, mai puternice sau mai plăpânde, mai frumoase sau mai puțin frumoase, rămânând însă aceeași: un tot viu și proteic, *una* în ființa ei, dar *mai multe* prin felurile ei vădite, ce își au rostul lor, mai mărunț sau mai mare, dar un rost sigur.

Ce ar fi o pădure fără mlădițe sau fără mătasa verde a mușchiului? Ce ar fi o literatură fără unele schițe fugare, fără unele tremurări de note simple și melopeice?... Ce ar fi pădurea fără cărările șerpuitoare, ce se întâlnesc, se în-

noadă și se desfac, unele pentru a înnimeri la un liman, iar altele pentru a se afunda într'o încălțitură de copaci, ștergându-și urma? Ce ar fi o literatură fără atâtea încercări în toate părțile, încercări ce deschid câteodată priveliști largi, iar altedăți se adâncesc în infundături fără prive- liște, fără ieșire?

Aceste iscodiri sunt firești; ele își au rostul lor: ele prepară brazda, în care se aruncă sămânța literaturii viitoare; ele sunt mlădițele ce pot fi doborâte de furtune, dar pot crește și ca niște copaci trufași: pădurea de mâne, literatura de mâne...

Se cuvine dar o mai largă înțelegere a tuturor încercărilor de înnoire, o mai dreaptă cinstire a tuturor genurilor literare, ori cât de modeste ar fi, privindu-le ca pe o nevoe, ca pe o vădire necesară cu manifestările unei vieți îmbelșugate...

Se mai cuvine însă și o măsură în judecata noastră. Trebuie să cunoaștem valoarea deosebită în sine a fiecărui gen literar, să-i gustăm farmecul atât, *cât* e și *cum* e, după cum știm gusta și deosebi farmecul unei poene de farmecul unui desis. Să le primim pe toate ca firești și necesare, dar să punem o rânduială în gusturile noastre, în pornirile noastre; să cerem dela orice lucru numai ceea ce ne poate da, și din mărginirea mulțumirii sufletești să scoatem plinătatea și adâncimea ei.

În pădurea literaturii noastre este un colț foarte poetic, o răcoroasă poiană, încunjurată de

copaci tineri și sonori, tăiată încoace și încolo de izvoare limpezi, și așternute cu un bogat covor de iarbă verde. E un loc minunat de odihnă după sbuciumul vieții; un colț, pe care l-am putea numi un colț latin, prin farmecul lui potolit, prin liniștea sufletească, ce răspândește în juru-i, prin proporția liniilor, prin înfrânarea tonului, prin armonia aleasă a întregului...

Scrișul mai multor contemporani fac acest colț deosebit de simpatic al literaturii noastre, dar cu deosebire cel al poezilor D. Anghel și Cincinat Pavelescu și al nuvelisților I. Al. Brătescu-Voinești și Em. Gârleanu. Un fel rafinat și gingaș de a înțelege arta, și talentul de a putea tălmăci acest ideal de artă în forma cea mai adese potrivită, leagă pe acești scriitori în aceeaș școală și dau operilor lor o întipărire asemănătoare... Ca cuprins, ei plutesc în lumea mijlocie a sentimentelor, sentimente dulci călduroase, cele mai duioase, oricând înțelese de toți, simțite de mulți, ceea ce nu înseamnă că sunt și vulgare. Dimpotrivă. Ele au ceva ales într'însele, ceva căutat chiar, dar căutarea e în nuanța lor, în aflarea fețelor nouă, pe care le au și lucrurile cele mai vechi. Aici e deosebirea de așa numiții decadenți. Aceștia caută sentimentul rar, pe care numai puțini îl simt, dacă îl simt și aceia! E o greșală. Căutarea trebuie să se facă aiurea, în lumea lucrurilor veșnice, a sentimentelor obștești, pe care sub o formă rudimentară le-a avut poate și locuitorul peșterilor... În largul acestui „allzu menschlich“, trebuie cercetată numai nuanța sentimentului, tonalitatea lui, pe care au crescut-o

mului maghiar și este absolut incapabil a oferi condițiunile indispensabile pentru guvernamentalizarea poporului românesc.

Memorandele făcute din atâtea părți pentru „împăcarea“ Românilor dorm somnul lor de veci în săltarele ministeriale, iară poporul românesc se pregătește să procure guvernului cea mai incontestabilă dovadă despre aceea, că singur partidul național român reprezintă aspirațiunile sale politice și că numai prin mijlocirea acestui partid i-se poate adresa orice apel. Cine desconsideră partidul național român, acela din capul locului este pus în absolută neputință de a face politică întemeiată și pe sprijinul poporului românesc.

Asta vrea s'o dovedească adunarea dela Arad și cele, cari îi vor urma. Vor fi aici la adunarea aceasta toți fruntașii partidului nostru național român, putem zice cu drept cuvânt toți conducătorii politici ai poporului român din Ungaria și Transilvania, spre a arăta guvernului, că nici încercările sale de a produce neînțelegeri între dânșii, nici rătăcirile elementelor răsvrătite împotriva ordinii și disciplinei de partid, nu i-au putut desbina, ci mai vârtos s'au unit sufletele lor în solidaritatea de fier a luptei pentru izbândirea cauzei sfinte a neamului nostru.

Iară mulțimea Românilor, cari se vor aduna să asculte cuvântul conducătorilor, se adună, ca să arăte lumii, că cu toate perzecuțiunile și terorizările, cu toate viclesugurile imorale ale cercurilor guvernamentale, practicate îndeosebi față de preoțimea și învățătorimea noastră, întreg neamul românesc este închiegat în partidul național român, ai cărui conducători dispun totdeauna de toate energiile milioaneilor de Români, locuitori în țara aceasta.

Va înțelege astfel guvernul, și vor înțelege factorii, cari au în mâinile lor de-

stinele Monarhiei habsburgice, vor înțelege toți, că *cele trei milioane și jumătate de Români din țara aceasta în perfectă solidaritate pretind recunoașterea dreptului lor la viața națională în cadrele Statului ungar.*

Mare-Putere

Monarhia austro-ungară este una dintre marile puteri ale Europei. Faptul acesta nu-l trage nimeni la îndoială. Și nu este nici un popor în monarhia aceasta, care să dorească o deminție a acestei puteri. Cu excepțiunea unui singur popor, *cu excepțiunea poporului maghiar.* Adevăratul popor maghiar este reprezentat prin partidele independentiste, cari mărturisesc pe față, că scopul lor politic final este separarea desăvârșită a Statului ungar de Austria. Ce e drept, deocamdată acestea partide susțin în fața lumii principiul *uniunii personale*, admit adevărat domnia aceluiaș domnitor în Austria și în Ungaria. E însă cert, că uniunea personală este numai o treaptă pentru independența desăvârșită a Ungariei, care nu admite nici o legătură cu Austria, deci nici legătura prin identitatea persoanei domnitorului.

Visul națiunii maghiare este Maghiaria națională independentă.

Este mai presus de orice îndoială, că tendințele de separare ale Maghiarilor constituie singura primejdie pentru poziția de mare putere a monarhiei habsburgice. Națiunile nemaghiare din patrie nici odată nu au atentat la condițiunile, cari asigură monarhiei habsburgice situațiunea de mare putere. Dintr-o parte. Tocmai națiunile nemaghiare ale Ungariei sunt acelea, cari susțin cu toată sinceritatea acelea legături între Austria și Ungaria, cari ofer monarhiei puțința de a se susține ca mare putere în concertul politic al Europei.

În deosebi noi Români susținem *unitatea armatei* cu toată tăria convingerilor noastre. Noi am declarat numai acum de curând, că suntem pentru *banca comună austro-ungară*. Sunt abia câteva zile, când în coloanele acestui ziar am constatat, că în chestiunea condițiunilor de mare

putere a monarhiei austro-ungare situațiunea partidelor naționaliste nu este absolut îndoielnică.

Câtă vreme partidele maghiare cer relaxarea raporturilor dintre Austria și Ungaria pe motivul, ca în acest chip să poată mai ușor întemeia Statul unitar național maghiar, partidele naționaliste dintr-o parte sunt necesitate a năzui spre centralizarea puterilor din Monarhie.

În fața acestei stări de lucruri e afară din cale nostim, că partidul muncii naționale ungurești argumentează pentru susținerea situațiunei de mare putere a Monarhiei tocmai cu primejdia, care ar amenința Ungaria din partea noastră, când ea ar deveni independentă.

Care va să zică Ungurii pentru aceea să nu atenteze la situațiunea de mare putere a Monarhiei, de oare ce încetarea acestei situațiuni și peste tot eventuala independență a Ungariei ar fi primejdioasă pentru națiunea maghiară.

Noi cerem fortificarea condițiunilor de mare putere a Monarhiei pentru motivul, că în sânul acestei puteri mari vedem mai bine asigurată existența și dezvoltarea noastră națională, iar partidul, care sprijinește guvernul actual al Majestății Sale argumentează pentru aceste condițiuni cu motivul, că în această situațiune își poate asigura națiunea maghiară mai ușor supremația sa față de popoarele nemaghiare ale patriei.

Dacă rezonamentul acesta, expus într'un număr mai recent al oficiosului german „Pester Lloyd“, ar fi întemeiat pe adevăr, atunci ar fi logic și firesc ca partidele naționaliste din țară să sprijinească în chestia dreptului public programul partidelor maghiare independentiste.

Este adevărat, că rezonarea aceasta, la aparență foarte seducătoare, a putut să turbure vederea clară politică și a unora dintre nemaghiari. Chiar și între Români au fost bărbați cu oarecare trecere, cari au argumentat în felul oficiosului german și au făcut chiar parte din partidul kossuthist, dar evoluția firească a împrejurărilor a făcut să dispară între Români aproape cu desăvârșire veleitățile aceste kossuthiste, fructul unor amăgiri ungurești, de cari adeseori am avut noi parte. O singură fracțiune naționalistă a căzut în cursa întinsă de Maghiari, neînsemnatul *partid al Sârbilor radicali*, care la ultimele alegeri s'a aliat chiar în toată forma cu fracțiunea lui Justh.

Scopul politic al acestei manopere guvernamentale se vedește prea ușor. Guvernul pe deoparte vrea să sparie partidele opoziționale maghiare cu primejdia, ce poate veni asupra Ungurilor dela neamurile nemaghiare din patrie și totatunci la Viena încearcă să acrediteze din nou fantoma iredentismului, mai ales a poporului românesc.

Manopera este însă afară din cale șubredă. Dacă noi Români am fi iredentiști, ori mai ales *dacă am avea de gând să ne facem vre-odată iredentiști*, atunci am sprijini cu toate puterile noastre partidele maghiare kossuthiste, căci — cum rezonază însuși oficiosul german — iredentismul nostru numai într'o Ungarie independentă ar avea rostul său. Dar faptul, că noi dimpotrivă suntem dușmani declarați ai uniunii personale, ci mai vârtos sprijinim întărirea și sporirea raporturilor, cari să lege tot mai strâns Ungaria de Austria, este cea mai strălucită dovadă despre aceea, că iredentismul român e minciună diavolească, iscodită prin dușmanii noștri de moarte.

E de altfel ceva foarte caracteristic, că guvernele Ungariei nu numai cel al coaliției, care a întemeiat organe românești de publicitate pentru sprijinirea programelor kossuthiste, dar și toate guvernele ieșite din sânul partidului liberal, și cel de acum al muncii naționale ungu-

vremile nouă, deșteptându-ne simțirea la chemări tot mai tainice...

Așa dar nu lucruri nouă, ci înfățișări nouă. Aceasta e o deosebire temeinică între „colțul“ nostru latin, și o altă înflorire literară, deși cuvântul de înflorire nu i se potrivește prea mult. Ici colo câte o floare ademenitoare, uneori frumoasă, dar numai arare și trairnică... Cel dintâi vânt o smulge, dintr'un pământ nepregătit pentru un astfel de rod...

Și acum să ne întorcem la colțul latin al literaturii noastre.

Sentimente mijlocii, dar rafinate, și alese cu îngrijire, niciodată trecând în lumea măreției sau a jocosității, o fantezie ce se joacă, ce îmbină cu o sprintenă gingășie alcatuiri nouă ispititoare, dar o imaginație mult mai cumpătată, mai săracă, într'o vădită neputință de a scoate din noaptea neînțelegerii ființe ce se trezesc la o viață nouă, puternică, sgomotoasă, într'o vădită neputință de a arunca aceste ființe unele asupra altora în ciocniri sgomotoase...

Ce e măreț și tragic îi scapă, dar ce e dulce, prietenos, duios, gingaș, poetic fac farmecul acestui colț latin...

Și atât n'ar fi de ajuns. Pe lângă simțire mai e și *arta*, e puțința de a tălmăci simțirea prin cuvinte. Acești scriitori sunt *artiști*, sunt artiști fini desăvârșiți, înțelegând toate scipirile cuvintelor, îmbătându-se de sunetul lor, fără a le căuta sonoritatea în afară de orice înțeles. Ei știu alege amă-

nuntele însemnătoare, ferindu-se de îngrămădirea lor, știu a se mărgini în îngrădirea puterii lor, adaptând astfel forma fondului, și mai presus de toate au o măsură și-o sobrietate în simțire și expresia ei cu adevărat latine. De aici și „colțul latin“.

Înșirarea culturii latine, și mai ales — în ceea ce ne privește pe noi — a culturii franceze, am mai spus-o și altădată, a fost o mare fericire pentru literatura noastră. Lăsând la o parte unele imitații fără însemnătate, și ca imitație și din pricina modelelor imitate, — prin cunoașterea îndelungă a acestei literaturi atât de fine, și de măsurate, am ajuns să avem astăzi în mijlocul nostru un colț răcoros, poetic, grațios, în care Chariteles străvechi se adăpostesc adese, și în care e bine să venim și noi cât mai adese: — într'un cuvânt un „colț latin“.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

rești, au văzut și văd foarte bucuroși pe Români kossuthiști. Suntem siguri, că pentru cazul, că întreg partidul național român ar primi programul kossuthist în punctul său referitor la uniunea personală, ne-am putea bucura de foarte multe favoruri din partea guvernului, a justiției și administrației ungurești.

Pentru noi, cari cunoaștem bine pe frații noștri maghiari, e lucru știut, cert și mai presus de orice îndoială, că în fond toți Maghiarii sunt kossuthiști și cei ce apucă la guvern, simulează numai alipirea lor la Monarhia austro-ungară și mai vădit loialitatea lor față de dinastia Habsburgilor. Este însă o procedură nu se poate mai ticăloasă, să acuzi pe altul de păcatele proprii.

Națiunile nemaghiare ale Ungariei cu credință nestrămutată față de dinastie și înaltul tron, dorind și sprijinind toate năzuințele pentru întărirea Monarhiei habsburgice, așteaptă cu tradițională răbdare momentul, când vor primi răsplata meritată a credinței lor. Simțim în inimile noastre apropierea vremii, ce va să vie.

Adunarea de Joi

Primum vești îmbucurătoare despre pregătirile, ce se fac atât în Arad, cât și în toate comunele din comitatul Arad, Bichiș și Cianad în scopul reușitei splendide a adunării de Joi.

În deosebi preoșimea și învățătorimea noastră, care în aceste trei comitate a stat totdeauna la culmea chemării sale în lupta grea, ce se duce pentru revendicarea drepturilor noastre naționale, desvoaltă o activitate vrednică de toată lauda noastră.

Azi s'au trimis afișe mari în toate comunele. Măne aceste afișe, până și în cele mai ascunse locuri, unde n'a ajuns ziar românesc, vor vesti fraților noștri Români ziua cea mare de Joi și suntem tari în credință, că chemarea fruntașilor va afla resunet însuflețit în inimile tuturor Românilor de cinste și dornici de binele și fericirea neamului nostru.

Ziua de Joi va avea să dovedească nu numai guvernului, care calcă în picioare drepturile noastre și a avut nerușinarea să atenteze la cinstea neamului românesc oferindu-ne cursa înșelătoare a unei păci rușinoase, dar ziua de Joi va avea să dovedească lumii întregi, că neamul românesc e viu, e sănătos, plin de viață și hotărât bărbătește, să-și elupte drepturile, ce i-se cuvin.

Din câmpurile mănoase prin munca noastră neobosită, din lunca cea frumoasă, unde s'au rărit pădurile de veacuri prin săcurele voastre purtate de brațele tari, dela poalele dealurilor de vii roditoare și colo din văile împrejmuite de munții întunecați: veniți Români la adunarea cea mare, veniți mulți, veniți toți, ca să se cutremure dușmanii la vederea flăcărilor ce izvoresc din ochii voștri aprinși de mânia nedreptăților, ce le suferiți. ca să se audă departe, departe și peste hotarele acestei țări protestul vostru bărbătesc și hotărârea voastră de a lupta până la sfârșit pentru drepturile răpitate dela voi de răutatea vremilor ș'a oamenilor.

Lăsați femeile și copilașii voștri acasă cu dorul binelui de mâne în suflet, dar voi veniți, Români, toți la adunare, căci lupta se poartă pentru moștenirea pruncilor voștri.

Politica în Ungaria

O mică icoană a parlamentului ungar.

În Camera ungară zilnic se repetă scene, cari adevăresc tot mai mult că parlamentul ungar e bolnav, învechit și netrebnic. El este dușman neîmpăcat al oricărei munci productive și al oricărei idei cinstită. Un astfel de parlament, care petrece vremea cu flecării, trebuie osândit la moarte. Acela, care dela început a urmat cu atențiune cele ce se petrec în parlamentul ungar în jurul desbaterilor în chestia băncei, s'a putut convinge că lupta opoziției e zadarnică, dar și neserioasă. Opoziția e convinsă, că pentru ea nu mai este înviere pe lângă dreptul electoral actual, de oare-ce azi majoritatea o numește ministrul președinte trimis de Viena.

Așadar, pentru ce voește să provoace criză ministerială? Prin schimbarea aceasta nu se aduce nici un bine în politică. Mai consult ar fi, dacă opoziția ar declara hotărât și serios, că va obstrua până la înfinit pentru sufragiu universal adevărat. În cazul acesta ar creia o situație împede și ar putea începe lupta serioasă, în care ar fi ajutată de întreaga țară. Nu credem însă, că opoziția să se gândească la o astfel de luptă serioasă.

În general parlamentarismul unguresc nu poate să facă politică cinstită, deoarece orice învoire de caracter politic în administrație, școală etc. i-ar vătăma interesele de clasă și ar întări spiritul democratic, care se apropie.

Da, corporațiunea aceasta, care se află în agonie simțește, că democrația tot mai mult îi primejduiește serios puterea.

Contractul secret.

Se știe, că în vorbirea sa de Miercuri ministrul de finanțe Lukács a făcut descoperiri foarte interesante despre Kossuth Ferencz și despre fostul secretar de stat Désy Zoltán, cari vesteau urbi et orbi, că partidul kossuthist în chestia băncii are mână liberă, deși cu un an înainte de declarațiile acestea, în taină Kossuth făcuse învoială cu guvernul austriac în chestia băncei comune. Désy Zoltán s'a grăbit să-l spele pe Kossuth, spunând, că nu a legat contract pentru banca comună, dar nici un săpun n'a folosit nimic.

Se vorbește că contractul acesta secret va fi supus desbaterii și cercetății unei comisii de patru deputați kossuthiști și guvernamentali, iar constatările acestei comisii, probabil, se vor desbate și în Cameră.

În timpul cel mai scurt deci, ni-se va da prilej să ne convingem atât noi, cât și străinătatea, despre imoralitatea politică a politicianilor unguri dela noi.

Noul provizoriu de bancă.

Termenul privilegiului băncei austro-ungare expiră la 15 Februarie. Cu prilejul petrecerii sale în Budapesta ministrul de finanțe austriac s'a înțeleș cu ministrul de finanțe ungar ca privilegiul băncei să se prelungească până la 15 Maiu, de oare ce abia se crede, că proiectul băncei să fie votat până la 15 Februarie.

Limba de apărare în codul penal militar.

„Budapesti Hirlap“ tună și fulgeră, că proiectul reformei militare se pregătește fără concursul opiniei publice ungurești.

Iată ce scrie numitul ziar în privința aceasta: „Se poate, ca parlamentul unguresc să primească limba germană ca limbă oficială pentru Ungaria? Probabil. Multe se pot întâmpla... În codul penal militar, pe lângă sistemul actual, numai auditorii chemați au rol.

În noul cod penal militar, se pune în spațele corpului advocaților o nouă povară, pe care de sigur va purta-o, ca „nobile officium“, dar pentru plăcerea aceasta, nu se vor pune pe învățatul gramaticii germane. De oare ce nu e numai șovinism faptul, că advocatul ungar nu voiește să pledeze în nemțește în fața unei autorități a Statului, ci și lipsa de pregătire pentru aceasta. Alta e să cetești nemțește, să concipiezi lângă masa de birou, sau să faci curte în nemțește unei frumoase Germane, și alta e să țini o vorbire de apărare în nemțește, și imediat să replici la acuza procurorului.

Hotărât, *advocatul ungar nu va pleda într-o limbă străină nici dacă o sută de legi l-ar sili la aceasta.*

Planurile opoziției.

Azi s'a închis discuția generală în chestia băncei austro-ungare. La cuvântul de încheiere vor lua parte douăzeci și opt de deputați, cari vor lungi discuția timp îndelungat.

În chestia discuției pe paragrafi, Justh Gyula a declarat, că fiecare paragraf va fi discutat deosebit.

În caz, că majoritatea nu ar primi aceasta, opoziția va începe opoziția tehnică.

Holló și Batthyány în contra lui Justh Gyula.

În numărul său de ieri „Pester Lloyd“ s'a adresat direct partidului 48-ist să răspundă, dacă e adevărat, că la timpul său Lukács László s'a declarat aderentul băncei autonome și, dacă ministrul a declarat, că va intra în partidul independentist.

Până a nu fi date publicității, Justh a luat știre despre declarațiile lui Holló și Batthyány. Imediat toți trei s'au retras la o consfătuire care continuă în momentul când scriem aceste șire.

Când Justh a aflat despre declarațiile acesta, a declarat următoarele:

„Nu-mi pasă, dacă se vor da publicității aceste declarații, deoarece au dreptul să le facă. Dar imediat după apariția acestora, partidul independentist va exploda“.

Se vorbește că Holló și Batthyány vor modifica textul acestor declarații.

Victoria partidului național

la alegerile comunale în Pecica-română

Vineri, în 10/II. a. c. s'a ținut alegerea de antistie comunală, în frunțașă comună Pecica-română, unde afară de jude au învins toți candidații partidului român.

În Pecica-română, partidul național organizat, se află condus de vrednicul președinte dr. Lazar Chebeles și ajutat cu multă pricepere de secretarul dr. Aurel Novac. De la noua sa organizare, comitetul partidului din comuna noastră, a ținut mai multe ședințe, luând hotărârea, ca ținta de căpetenie, să fie solidarizarea tuturor membrilor partidului. Și glasul clubului partidului național, fiind ascultat de toți cei de bine, până acum au asigurat frumoase victorii partidului. La alegerea membrilor în reprezentanța comunală au ieșit învingători toți candidații partidului național.

Acum în vederea alegerilor de antistie, clubul, iarăși a ținut ședință hotărând, ca la toate posturile să pună candidați, pe cari apoi să-i scoată biruitori, și cu toți așteptam cu dor ziua alegerii când cu mic cu mare, suntem hotărâți să dăm votul pentru candidații naționali.

La postul de jude comunal clubul partidului național, a candidat pe Arcadie Mărghitan, căruia de s'ar fi menținut candidatura, ar fi fost ales cu unanimitate.

Spre surprinderea noastră însă, protopreterele nu candidează pe cel dorit de popor; ci candidează alte trei persoane pe cari nimeni, — afară doară de rudenii — nu-i voiau. Ba, ca să fie mai siguri de reușita candidatului lor Emanuil Barbu, au candidat și pe un nepot de al lui, cu scopul ca apoi dânsul să se retragă în favorul unchiului său.

Auzind poporul și văzând că dorința lui nu i-se respectă, a izbucnit într'un murmur de nemulțumire și conform hotărârei partidului, voiau să aleagă pe strohmanul candidat, care însă la porunca mai marilor săi, s'a și retras.

Astfel a rămas numai Emanuil Barbu și Dimitrie Sătmărean, dintre cari nici unul nu au fost doriți de popor, dar totuși, ca să nu fie votat cel ce ar fi dorit domnii, poporul a ales cu majoritate de 70 voturi pe Dimitrie Sătmărean, un om de cinste, de-altminteri — dar cam nepotrivit pentru postul de jude la o comună așa de mare ca a noastră, din cauza unor lipsuri capitale. Acest om pe vremuri — la alegerea de deputat a lui dr. Popa György — era mare naționalist, și atât de însuflețit, încât dr. Ioan Suciu încântat de purtarea lui la adunarea de candidare — l-a sărutat pe frunte. — Dar de atunci

omul nostru s'a schimbat, a devenit mare prieten al domnilor, — mai ales a jagherului — și la alegerile dela comitat trecute a fost cel mai aprig cortez al jagherului, contra candidaților partidului național.

Avem însă speranță, că ajutat de reprezentanța comunală, va deveni și dânsul iarăși la calea bună, cum era înainte făcându-se apărătorul poporului și ajutând la înaintarea și întărirea limbei noastre dulci — și nu se va lăsa coadă de topor în mâna protectorilor lui de azi.

Pe candidatul poporului însă domnii, tot nu l'au putut scoate din antistia comunală, căci poporul în aclamațiuni entuziaste l'a ales cassar la masa orfanală. Sau mai ales: Arsa Novac subjude, Milos Ciorogariu tutor orfanal, Mita Chepeșan cassar de dare, Nicolae Cădar cassar comunal și Iancu Imbroane, Arsa Cădar, Pavel Schiop și Dănilă Șiclovan de jurați, toți oameni iubiți de popor, dela cari se și așteaptă să fie în primul rând Români buni, iubindu-și legea și limba lor strămoșească mai presus de orice visterie pământescă și să-și aducă aminte că sunt puși din încrederea obștei, pentru ca întotdeauna să lucreze pentru binele și înaintarea poporului, iar ca să arate că în adevăr — și acum sunt artiști — și că țin încă la neamul lor și la partidul național să-i vedem *Joi la Arad la marea adunare a partidului, căci în caz contrariu pe toți îi vom privi de desertori și atunci nu mai pot conta pe sprijinul nostru.*

Iar bravilor locuitori din Pecica le aducem cea mai călduroasă mulțumire pentru purtarea lor adevărat românească, și îi indemnăm să asculte cu toată încrederea de conducătorii pe cari îi au căci ascultând sfaturile și povețele lor vor putea face și în viitor multe lucruri bune și înțelepte, iar pe cei puțini rățăciți îi rugăm să părăsească calea pe care au apucat-o și să se abată la cei ce ne doresc binele, la cei cari lucrează pentru salvarea noastră, să se alăture cu toată inima de „Partidul național român“.

Un Pecican.

Litere —

— Arte —

— Științe

TĂCERE

*Coboară noaptea tainicele scări
Dela al umbrei uriaș palat,
Și rând pe rând, în ritm neregulat,
S'aprinde lumini pe drumuri și cărări.
Se 'nchid încet ferestrele stinghere,
Ecurile zilei mor curând,
Câte-un drumeț grăbit din când în când,
Arare ori un glas, și-apoi tăcere...*

*Cu lampa stinsă, cugetul străin,
Aștept să ațipească în cămin
Și cel din urmă licărit feeric, —
Nu pot să dorm, mi-e frică de 'ntuneric,
Ași vrea s'aprinde, mi-e groază de veghere,
Și tot mai mult mă 'nconjur de tăcere...*

*Ridic perdeaua... Palida vapae
A unei stele lunecă săracă,
Și 'nsuflețind tăcerea din odae
Cu giulgiu de lumină o îmbracă;
Privirea în oglindă de mi-o port
Și-ascult plutind al liniștii ecou,
Iau toate 'nfățșarea de cavou
De și 'n odaia mea nu-i nici un mort...*

*Mă scol din așternutu 'nfierbântat,
De geamul rece fruntea mi-o ating,
Și fierbințeala mânilor o sting
Cu umedele fiare dela pat...
Pe nesimțite, adieri de frig
Pătrund în ostenitele unghere,
Se risipește limpedea tăcere,
Vin zorile — întâiul cucurig!*

Corneliu Moldovanu.

AȘ VREA...

*Aș vrea să fiu o senioră
Visând sub un plastru fin,
Brodă cu flori și aureolă,
De slava cerului senin.*

*Și-aș vrea un trubadur să vină
Să 'ngâne lin un cânt duios,
Să-mi spuie șoapte în surdina,
De-un farmec dulce, mângâios.*

*Și 'n urmă, în neguri să dispară
Al cântului apostol sfânt,
De-asupra-mi când s'aprinde în sară
Cerești lumini... pe rând, pe rând...*

Viora din Bihor.

De când s'au început stăruințele pentru unitatea limbei noastre literare?

Azi, când stăruințele noastre pentru unitatea limbei românești, au ajuns atât de intensive și atât de obștești, încât ar însemna să bați apa în piua, dacă ai încerca să mai inițiezi vr'o discuție pe această temă, nu poate fi indiferent pentru nici un Român luminat să cunoască obârșia și începutul acestor stăruințe. *Cine? pe ce vreme? Unde? și cum a stăruit mai întâiu asupra necesității, ca toți Românii să aibă o singură limbă literară?*

Obârșia acestor stăruințe este cu mult mai veche decât cum ni-se pare.

În veacurile 16 și 17 era mare febră în sufletul Ardelenilor. Febră aceasta produsă în chestii de credință religioasă, era cu atât mai mare, cu cât lumea de pe atunci, mai puțin stricată ca cea de azi, ținea foarte mult la biserică și chestiile religioase preocupau pe toți într'o măsură foarte mare. Era timpul când s'au lăsat învățăturile religioase nouă ale lui Luther și Calvin, cari s'au răspândit în Ardeal cu mare repeziune între Sași și Maghiari.

Sașii (pe la 1530) au primit învățăturile protestante ale lui Luther și cu vr'o 30 de ani mai târziu majoritatea Maghiarilor din Ardeal erau de legea lui Calvin.

Atât Sașii luterani cât și Maghiarii calvini au încercat încă în veacul al 16-lea să câștige pe Români pentru legea lor cea nouă, făcându-i să se lepede de ortodoxie. Dar nu izbutiră. Sașii văzând, că nu o pot scoate la cale cu Români îndărătnici, le dădură bună pace, dar Maghiarii calvini, mai stăruitori și mai volnici, făcură în veacul următor (al 17-lea) încercări nouă și puseră multă și grea stăruință, pentruca să-i facă pe Români calvini. Astfel subt craiul Gheorghe Rákóczy I-ul, la stăruința superintendentului calvin Ștefan Geley, ei scoaseră de subt tipar la 1640 un catechism calvinesc scris românește și siliră pe Mitropolitul Românilor ortodox Simion Ștefan din Alba-Iulia, ca să admită lățirea acelei cărți între Români.

Gheorghe Rákóczy în stăruința sa de-a câștiga pe Români pentru calvinism, îl îndeamnă pe Mitropolitul Simion Ștefan, ca pentru luminarea credincioșilor săi să îngrijească de o traducere completă a Testamentului nou, sau cum se zice mai pe românește: a *legei cele noue*, punându-i la dispoziție o tipografie domnească și meșteri tipografi.

Simion Ștefan primi însărcinarea domnească. Cu munca cea grea a traducerei fu însărcinat un călugăr venit din Muntenia, cu numele Silvestru, care însă muri înainte de ce ar fi putut mântui lucrarea întreagă, rămasă în tot cazul nerevizuită în urma lui. Completarea, revizia și corectarea traducerei lui Silvestru o luă asupra-și însuși mitropolitul Sim. Ștefan, având ca ajutători lângă sine o samă de preoți români cu învățatură de carte. Munca mare și anevoioasă se săvârșește spre cea mai mare laudă a lui Simion Ștefan și a necunoscuților săi colaboratori, dându-se în *mâna Românilor de pretutindeni* o carte scrisă *dinadins* într'o limbă, pe care „s'o înțelegea toți“, o carte, care astfel devine *temelia limbei noastre literare de azi*, care este și trebuie să fie una pentru toți.

Opul acesta mare și frumos apare la anul 1648 în Bălgrad (Alba-Iulia) și are titlul următor:

Noul Testament

sau, împăcarea, au legea nouă alui Is. Hs. Domnului nostru. Izvodită cu mare socotință, den izvod Grecescu și slovenescu, pe limba românească, cu îndemnarea și porunca, deînpreună cu toată cheltuiala a Măriei Sale, George Racoți, Craiul Ardealului... Tipăritu-s'au întru a Măriei Sale Tipografie, dentăiu nooă, în Ardeal în cetatea Belgradului, anii dela intruparea Domnului și mântuirii noastre Is. Hs. 1648, luna lui Genuariu 20.

„Această minunată carte“, cum zice d. Iorga*), care prezenta o parte a Sfintei Scripturi în „cea mai bună formă românească... până atunci“ are 2 prefețe sau „predoslovii“, cum se zicea pe acele vremuri: una dedicată lui George Racoți, craiul Ardealului, iar cealaltă „cătră cetitori“.

Le reproducem aci pe amândouă.

A. „Predoslovie cătră Măria sa Craiul Ardealului. Cinstitului și luminatului și înfrâmsățatului cu destoinicie și cu creștinătate, milostivului Georgie Racoți, cel mai mare din mila lui Dumnezeu Craiului Ardealului... Văzând și înțelegând măriia ta, că, noi rumâni cari sântem în țara mării tale, nu avem neci Testamentul cel nou, neci cel vechiu de plin întru Limba noastră, măriia ta te-ai milostivit ca Craiul milostiv și mi-ai poruncit să caut în popii miei preuți cărțulari și oameni înțelepți, cari să știe izvodi Testamentul cel nou, a domnului nostru a lui Isus Hs, din limbă grecească și slovenească și lătinească, carea văzând porunca mării tale am și făcut, și măriia ta încă te-ai milostivit, de ne-ai adus meșteri streini de ne-au făcut Tipografie și le-ai dat plată din vistișarul mării tale. Și pentru că acest lucru bun și sfânt, iaste început din sfatul și din demnătura și cu chelciugul mării tale, pentru aceea se cuvine să iasă sub numele și sub socotința și sub destoinicia mării tale, pentru care să aibă numele mării tale pomană neuitată în veci...“

„Slugă mai mică și plecată a mării tale: Simion Ștefan, arhiepiscop și mitropolit a Scaunului Belgradului și a Vadului și a Maramurășului și a toată țara Ardealului“.

B) Prefața a doua.

„Predoslovie cătră cetitori. Cetitorilor într'această sfântă carte, milă, pace și sănătate dela Tatăl, Domnul nostru Is. Hs.

„Incepnia ceștii sfinte cărți trebuiaște să știți și să înțelegeți, despre ceste lucruri care sunt scrise pe rând.

1. Acest testament l'au început al izvodi ieromonah Silvestru, den porunca și chelșugul mării sale; și el s'au ustenit cât s'au putut și curând îi s'au tământat lui moarte; iară noi socotind și luând aminte găsit-am multă lipsă și greșale în scriptura lui pentru neînțelesul limbiei și cărței grecești; pentru aceea noi am început dinție al posedui (al urmări rând pe rând) și unde n'au fost bine am isprăvit și am împlat, și am tocmiț di — în cât am putut. Ce (ci, însă, dar) numai aceasta să știți, că noi n'am socotit numai pre un izvod, ce (ci) toate câte am putut afla grecești și sârbești și lătinești, care au fost izvodite de cărțulari mari și înțelegători la carte grecească le-am cetit și le-am socotit, ce (ci) mai vărtos ne-am ținut de izvodul (textul, traducerea, redacțiunea) grecesc; și am socotit și pre izvodul lui Ieronim, carele au izvodit dintăiu din limbă grecească lătinește, și am socotit și izvodul slovenesc, carele-i izvodit slovenește din grecească și e tipărit în țara Moscului (Rusia). Și socotind acestea toate oare-carele au umblat mai aproape de cartea grecească nu ne-am depărtat, știind că duhul sfânt au îndemnat evangeliștii și apostolii a scrie în limbă grecească. Testamentul cel nou și cartea grecească este izvorul celorlalte.

2. Aceasta încă vom să știți, ca noi în cest Testament întâiă am pus șuma (= resumat, cuprins, indice) la toate capetele și în șumă sântu stihuri, carele arată mai scurt Incurile ce sântu scrise într'acel cap, pentru să se afle mai indegrabă ce va vrea să caute și în toate capetele toate soroacele (= aliniat, pasaj, propoziție) le-am pus cu număr, carele se cheamă slovenește, stih, pentru că mai în toate limbile vedem, că au acest izvod de scriu cu stihuri, pentru că foarte-i lezne a găsi indegrabă ce veri vrea să cauți în numărul soroacelor.

*) N. Iorga. Ist. literat. religioase a Românilor până la 1688 pag. 172.

„3. De aceasta încă vom să știți, că vedem că unele cuvinte unii le-au izvodit într'un chip, alții într'alt; iară noi le-am lăsat cum au fost în izvodul grecescu, văzând, că alte limbi încă le țin așa, — cumu-i (= ca de ex): sinagoga, și povlican (= publican) și gangrena și petri scumpe, carele nu să știu rumânește, ce (= ci) sunt sume de oameni și de leamne și de veșmente și altele multe carele nu să știu rumânește ce sunt, noi încă le-am lăsat grecește pentru că alte limbi încă le-au lăsat așa.

„4. Aceasta încă vă rugăm să luați aminte, că Rumânii nu grăescu în toate țările într'un chip, încă nici într'o țară toți într'un chip; pent'aceea cu nevoe poate să scrie cineva să înțeleagă toți, grăind un lucru unii într'un chip, alții într'alt chip: au (= sau) veșmânt, au (= sau) vase, au altele multe nu le numescu într'un chip. Bine știm că cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sunt buni, carii îmblă în toate țările, așa și cuvintele acelea sunt bune, care le înțeleg toți. Noi drept aceea ne-am silit de în cât am putut, să izvodim așa, cum să înțeleagă toți; iară să (= dacă) nu vor înțeleg toți nu-i de vina noastră, ce (= ci)-i de vina celui ce-au răsfirat Rumânii pri într'alte țări, de și-au mestecat cuvintele cu alte limbi, de nu grăescu toți într'un chip.

„5. Mai apoi de toate rugăm pe cetitorii cești cărți să nu ne judece numai decât, până nu se vor socoti izvoadele și veți afla pe ce cale am umbat. — Adevăr și noi oameni suntem și am putut și greși, săva (= deși, măcar) că am silit de în cât am putut să nu greșim. Mai vărtos de toate pe aceasta ne-am silit: să ținem înțelesul Duhului sfânt, că scriptura fără înțeles iaste ca și trupul fără suflet. Aceasta poftim dela Tatăl Dumnezeu... Amin“.

Punctul 4 din predoslovie a doua a Testamentului nou din 1648 dela Bălgradul Ardealului, este de însemnătate istorică în stăruința noastră pentru crearea unei limbi literare generale, pe care s'o înțeleagă toți Românii ori în ce țară ar locui.

Mitropolitul Simion Ștefan și învățații săi soți de muncă, — cu cari a revizuit și îndreptat el textul Testamentului nou tipărit la 1648, — au meritul neperitor de-a fi fost cei dintâi Români de carte, cari scriind au ținut samă de toți Românii din toate țările, au stăruit cu dinadinsul, ca să învingă această greutate și scrisul lor să fie așa, ca totuș toți să-l înțeleagă. Cu alte cuvinte: *ei au fost, cari au început să stăruiască mai întâiu la noi, ca să se creeze o limbă literară unitară pentru toți Românii*, ridicând principiul, ca să se facă o alegere între cuvintele graurilor diferite românești, și în limba literară obștească și unificată să nu între decât cuvintele de toți înțelese, cari sunt „ca banii buni“ ce au trecere „în toate țările“.

Pentru cărturarii de azi ai neamului românesc, este o datorie de pietate și de profundă recunoștință, ca după două veacuri și jumătate, când punem stăruință nouă la unificarea desăvârșită a limbei noastre literare, — să ne aducem aminte de urzitorii acestei mărețe probleme: de Mitropolitul Ardealului Simion Ștefan și de harnicii săi tovarăși de muncă.

V. Gifu.

Revista revistelor.

Conferințele „Vieței Nouă“. Seria întâi. Un volum de 270 pagini, preț 3 lei. — București. „Viața Nouă“ revista distinsului profesor de literatură și limbă română la Universitatea din București, Ovid Densușianu, a realizat izbândă curentului modern în literatura românească, și dreptul acestuia de existență e asigurat prin faptul, că „Viața Nouă“ a stabilit un nivel literar de înaltă valoare.

Revista „Viața Nouă“ a ținut în anul trecut 6 conferințe, pe cari le cetim astăzi adunate într'un volum elegant, și din lipsa de spațiu suntem siliți să notăm numai în treacăt impresiile noastre, rezervându-ne dreptul de a reveni.

Conferințele „Vieței Nouă“ vin să înfățișeze câteva aspecte ale literaturii noastre și ale literaturilor străine. Ele au plecat din același gând ca și activitatea de până acum a revistei „Viața Nouă“: punerea în lumină a elementelor noi din cari trebuie să se alcătuiască și la noi o literatură potrivită sufletului de azi, și familiarizarea publicului nostru cu manifestațiunile literare superioare — mai puțin cunoscute — din alte părți.

Conferințele sunt introduse de un splendid *essay* al profesorului Ovid Densușianu („Sufletul nou în poezie“), în care cunoscutul estet face o analiză serioasă și de înaltă valoare estetică a sufletului literar de azi. *Essay*-ul ăsta apropie pe d. Densușianu de cei mai mari esteți ai străinătății, dovadă, că chiar și cel mai încercat dușman al modernismului, revista parisiiană „*Mercur de France*“ rostește cuvinte elogioase asupra lui.

În conferința a doua d. C. Damianovici vorbește de „literatura noastră și clasele sociale“ — iar în conferința a treia d. D. Caracostea vorbește de „Poezia română de azi“ — Nu subseriem vederile d-lui D. Caracostea, cari totuș par interesante. E temeinic studiul d-lui I. Buricescu: „Symbolismul lui Ibsen“ (conferința a IV.) și e foarte frumoasă lucrarea d-lui N. Andritoiu despre nenorocitul poet american E. Allan Poe (Conf. a V.). Volumul îl încheie un splendid manifest al d-lui O. Densușianu (Ideal și îndemnuri) din care ținem să reproducem aceste cuvinte frumoase și sincere:

„Este o putere care leagă sufletele și pe care nimic nu o poate slăbi, nimic nu o poate învinge — este puterea pe care ne-o dau convingerile și încrederea că idealul de astăzi va trebui să fie realitatea de mâine. Sunt, firește, convingeri și convingeri. Unele par mai mult umbra părerilor altora sau rămășițe ale unor gânduri cari au stăpânit în trecut, pentru că își aveau atunci rostul lor, altele sunt manifestarea unui mod nou de-a vedea, a unor necesități cari se impun fără întârziere, sunt semnul unei prefaceri adânci în felul nostru de-a gândi și tot odată pregătirea pentru un nou ideal dela care nu trebuie să ne îndepărtăm nici o clipă...“

Lupta între asemenea convingeri dă caracterul unei epoci. Și la asemenea luptă asistăm astăzi în literatură. De o parte se văd aceia cari țin cu stăruință la ce nu mai poate avea drept de viață și se silesc să aperse că orice preț formule literare ale epocilor trecute; de altă parte sunt aceia cari voiesc să dea literaturii o îndrumare nouă, să lase să pătrundă în ea acel suflet al timpului de astăzi, care a început să vibreze și la noi, cum vibrează în lumea din alte părți“.

În „Noua revistă română“ Vol. IX Nr. 14 d. N. Zaharia publică un articol intitulat „Psihologia prostului“. Fondul deși e îndeobște cunoscut, capătă prin condeiul d-lui Zaharia, o deosebită importanță, fiind redat cu o expunere curgătoare, clară, cu o îndemănare de tratare care denotă pe d. Zaharia ca pe unul dintre scriitorii noștri de valoare. Cităm aici mici crâmpeie din interesantul articol.

„Ceeace caracterizează pe tipul clasic al prostului este, că el primește totul deagata. În capul lui sunt numai premise, din cari nu poate trage nici o concluzie sau trage una falsă, adică întemeiată pe un raport greșit dintre dănsule. Prostul sadea, sau nu înțelege de loc realitatea sau o înțelege anapoda. Operația lui mintală, puterea lui de judecată și de pătrundere este redusă la minimum. El înțelege mecanic. El memorează, nu-și asimilează.

Trebuie să știm că natura par'că a prevăzut ca să înarmeze cu multă memorie pe cei cari au

puțină inteligență. Mulțumită acestei însușiri, prostul se poate înfățișa la întâia dată ca om cuminte.

Ideile câștigate — deși „nerumegate“ — îi ascund la început prostia. Nu însă pentru mult timp, o simplă discuție, adesea un singur cuvânt și-l demască. Și observi atunci că dănsul este numai, pur și simplu, stăpânitorul ideilor altora. Este întocmai ca omul, care a moștenit o avere sau care a câștigat la loterie, și nu știe cum se întrebuințeze capitalul.

Modestia ar trebui să fie calitatea de căpetenie a prostului. Cu toate acestea o întâlnim mai mult la oameni inteligenți. Proștii modeste sunt rari. Ei ne inspiră compătimire, ca orice ființă expusă des loviturilor oamenilor și sorții.

Ceeace se observă des la prost este îngâmfarea; aceasta îl face ridicul și nesuferit. Ridicul, fiindcă vezi contrastul dintre pretențiile lui și ceea ce este dănsul în realitate. Nesuferit, fiindcă te incomodează adesea cu ele. Spiritul tău de departe se revoltă, când vezi disproporția dintre nulitatea sau mediocritatea lui intelectuală și pretențiile pe cari numai omul inteligent este în drept să le aibă.

De obicei, cu cât un om este mai prost, cu atât este mai înfumurat. Cunoașterea inferiorității tale intelectuale este un indiciu de oarecare deșteptăciune.

Creдем că este de prisos să mai insistăm, că prostul infumurat este lipsit și de bunul simț, adică de prețioasa însușire de a-și modela felul de purtare cu împrejurările în care se află și a se purta așa fel, încât să nu rănească pe nimeni în amorul propriu și nici să se expue a fi rănit.

Prostul, mai mult decât inteligentul, este înclinat la imitare. El fiind incapabil de a-și asemila, adică de a controla, adoptă obiceiurile, regulile de purtare, felurile de manifestare ale aceluia, pe cari îi crede superiori, sau ale majorității. Astfel sunt cei mai mulți, cari se țin de modă; astfel sunt așa numiții snobi, pe cari i-a imortalizat Tackera, în celebra sa scriere Cartea Snobilor.

Când prostul adoptă o părere, nu are în vedere rațiunea pe care este întemeiată, ci persoana care o susține. Se poate ca ea să fie chiar ridiculă, însă prin faptul că este a unui om socotit ca superior al lui, este bună.

Așa se explică de ce prostul este atât de mult sclavul prejudecăților și al superstițiilor. Lipsa putinței lui de a controla, îl face să admită și să îmbrățișeze ideile și credințele impuse de către alții.

Este adevărat că și unii oameni mari au fost superstițioși, însă la dănsii aceasta a fost o infirmitate sufletească, la fel cu multe altele, ce se observă adesea la oamenii de geniu.

Prostul este mizeonist, adică vrășmaș al inovațiilor, al ideilor noi. Adoptarea unei idei noi necesitează oarecare efortare intelectuală, de care prostul nu e capabil. Apoi dacă primești o idee nouă, adoptată deocamdată numai de către o infirmă minoritate, ești constrâns să o susții, să dovedești pentru ce ai îmbrățișat-o. Or, prostul nu este în stare de aceasta. Pentru acest motiv, el adoptă ideile și obiceiurile majorității. Argumentul ce-ți invoacă, atunci când îi ceri să explice de ce crede sau face așa și nu altfel, este că „așa face și crede toată lumea“. — „Obiceiul este rațiunea celor proști“.

O varietate a prostului este zezzeul, adică prostul, „o ia razna“. Zezzeul nu și-se înfățișează totdeauna ca prost. Poți să convorbești cu dănsul ca și cu orice om inteligent, poți să discuți chiar; dar îl vezi că nu păstrează dreapta măsură și nici nu-și dă bine seama de realitatea faptelor și împrejurărilor, „o ia — cum zice Românul — peste câmpi“.

Vrei domniata

să porți ghete elegante și tari? —

Atunci adresează-te cu toată încrederea către

ZIMMERMANN JÁNOS

călțunar de model și ortopedie

ARAD, str. Deák-Ferenc nr. 10.

unde se pregătesc ghete pentru bărbați, femei și copii, cu prețurile cele mai moderate, chiar și pe picioare cu defect. — Deposit mare de cele mai bune creme și călcăie de gumă.

Fapte și lucruri din România

Scrisori din București

Procesul dramei dela Durieu — Juriul la noi
— Achitări prea multe — Procesele de
presă — Necesitatea juriului

București, 29 Ian. st. v. — Ieri s'a judecat de către curtea cu juri din București procesul dramei dela Durieu. Și de data aceasta, jurații au dat un verdict negativ.

Iată, în câteva cuvinte, fondul acestui proces:

Alin Popescu, licențiat în științele fizico-chimice, trăia de multă vreme cu d-ra Maria Constantinescu, lucrătoare. Din aceste relațiuni, cari la început au fost foarte pasionate, s'a născut și un copil.

Din nefericire însă, copilul a murit. După această tristă întâmplare, Alin Popescu, din făgăduire iubitei sale, că o va lua de soție, a început să afecteze oare care răceală, față de d-ra M. Constantinescu.

Atunci, într-o seară, disperata amantă, văzându-se cu desăvârșire părăsită, a invitat pe iubitul ei la berăria Durieu, unde a tras asupra lui două focuri de revolver, rănindu-l în maxilar.

Acestea sunt faptele. Curtea a achitat pe acuzată.

Sentința a fost primită cu aplauze de publicul asistent.

Dela o vreme, Curțile cu juri achită regulat la noi, ori de câte ori li-se prezintă spre judecare vre-o dramă pasională sau chiar cu caracter politic. (Excepție s'a făcut, când cu judecarea procesului lui Jelea, atentatorul la viața d-lui Ionel Brătianu, pe-atunci prim-ministru. Și cum nu era să se facă excepție?)

Din această cauză, opinia publică, este într-o câtva pornită contra acestei indulgente tendințe, de care dau dovadă dela o bucată de vreme Curțile noastre cu juri. S'a emis chiar părerea, că această democratică instituție de dreptate, ar trebui modificată.

Și în mare parte, această părere este îndreptățită. Nu mai incupe indoială, că în multe cazuri, juriul nu mai prezintă destule garanții. Una din cauze este, fără indoială, diversitatea prea mare de cauze trecute în competența lui.

Așa de pildă în materie de calomnie prin presă omul public dela noi rămâne aproape fără nici un scut de apărare din pricina indulgenței necalificabile a juraților. Spre deosebire de Ungaria, unde juriul condamnă aproape regulat în materie de procese de presă — mai ales când inculpații sunt Români — la noi jurații achită totdeauna.

Din această cauză, libertatea atât de binecuvântată a presei s'a transformat într-o primejdioasă destrăbălare; din această cauză, în lupta dintre partide, zărele adversare nu respectă pe nimeni și nimic. Valoarea cuvintelor grele aproape s'a pierdut și nu e insultă, nu e calomnie, care să nu se arunce ori cui, în focul pătimașelor lupte politice.

Unii naivi au încercat din când în când să se apere împotriva acestor lovituri îndreptate contra cinstei lor. Niciodată însă juriul nu le-a dat dreptate. Din cauza aceasta, la noi, unde aproape nu e zi în care să nu se comită grave delict de presă, procesele de calomnie prin publicitate sunt foarte rare.

Atât de mare a ajuns primejdia născută din libertatea neîngrădită de nici o sancțiune a presei noastre, încât oamenii politici, cari au avut prilejul să simtă mai greu decât alții urmările ei nefericite, au început să se gândească la mișcarea acestei libertăți.

Și foarte bine fac. Libertatea presei e necesară pentru a înlesni progresul. Dar când această libertate se întrebuițează în potriiva progresului și contra onorabilității nealterate a oamenilor, cari sunt chemați să înfăptuiască progresul, atunci trebuie să se creeze oarecari condițiuni pentru dezvoltarea acestei libertăți.

Să nu se creadă, că se gândește cumva cineva la noi, să atingă însuși principiul libertă-

tei. Nu. E vorba numai de a se stabili sancțiuni reale pentru știrbirea, nu a uzului ei, ci a scandalosului abuz ce se face cu ea.

Fiindcă poate în nici o țară din Europa libertatea presei nu e interpretată în mod mai anarhic ca la noi.

Dacă anumite procese de presă ar fi bine să se scoată din competența juriului, nu e mai puțin adevărat însă, că juriul ca instituție trebuie menținut. Poate, de asemenea, că n'ar fi rău nici dacă s'ar stabili o selecție în alcătuirea lui. Dar, încă odată, juriul trebuie păstrat.

Trebuie păstrat, pentru că el reprezintă singurul sanctuar al justiției, unde poate pătrunde și o rază caldă de umanitate. Trebuie păstrat pentru că, în afară de interpretarea rece a literilor legii, acolo judecătorii cercetează și sufletul omului, — bietul suflet pe care împrejurările îl fac adesea să vibreze mai tare, de cât îi îngăduie puterea strunelor lui și să spargă chiar încăperea în care firea l'a închis.

Justiția pedepsește faptele rele, nu pentru a răzbuna societatea, ci spre a stabili exemple de temut și a preveni repetarea răului. Dar asemenea exemple nu slujesc de cât pentru terorizarea firilor rele, cari premeditează și pândesc momentul săvârșirii crimei, cariucid pentru a prăda sau pentru plăcerea de a ucide. Pentru acești asasini este legea.

Sunt însă și criminali cinstiți. Oameni, a căror minte nici odată n'a fost turburată de vre-un gând negru de crimă; oameni, cariucid sub impulsivitatea unui moment de desperare mai puternic, de cât forța de rezistență a firei lor; criminali produși de cumplita nenorocire, ce s'a abătut asupra lor.

E atâtă durere în lumea asta, atât de mare răutatea oamenilor, și atât de infinite mijloacele de a scoate pe om din fire, încât trebuie să existe și un tribunal mai umanitar, unde delicventul să fie studiat cu blândețe, cercetat cu milă, tratat ca o victimă suferindă. Și acel tribunal e juriul. Și de aceea, juriul va trebui să existe ca o expresie a umanității, de care nu trebuie despărțit nici odată omul, — ori cât de vinovat ar fi el.

Bucureșteanul.

Dezastrul din calea Victoriei

— Marele magazine Luvru și întreg palatul societății „Imobiliara“, distruse de incendiu —
Pagube de 2 milioane și jumătate

Nici nu se stinsese bine groasnicul incendiu, care a distrus stabilimentul grafic Göbl din str. Regală și Capitala a fost teatrul unui nou incendiu, de astă dată cu adevărat sinistru.

Prada flăcărilor a căzut cea mai măreață dintre clădirile de pe calea Victoriei, palatul societății „Imobiliara“, în care se aflau marile magazine Luvru.

Cum s'a declarat incendiul.

În câteva clipe numai un noian de flăcări a cuprins magazinele Luvru.

Era pe la orele 6 și un sfert seara. Pe calea Victoriei era afluență de lume și în fața magazinelor Luvru staționa publicul ca de obicei. O mișcare se produse deodată și o flăcără vie făcu să lumineze ca ziua calea Victoriei în dreptul Sărindarului. Tipete și zgomote asurzitoare eșite din piepturi de bărbați, copii și fete și pe ușa magazinului Luvru, personalul întreg și numeroși clienți eșiră năvală în calea Victoriei. Acum se auziau clar strigătele lor: foc! foc!

Un geam mare dela vitrină din colțul stradei Sărindar sări în țandări și pe locul rămas gol, o flăcără vie cu fum gros isbucni cu furie. Dar asta a fost numai o clipă, căci în cea următoare, magazinele toate erau un iad de flăcări, cari prin toate geamurile uriașe ieșiau învăluind întregul palat.

Sinistrul acesta neașteptat a produs atâtă groază în trecătorii de pe calea Victoriei în cât o zăpăceală completă cuprinse pe toți. Unii stă-

teau impietriți locului, alții făcând gesturi desperade, alergau spre subsolurile palatului în flăcări, unde țipete ascuțite de copile răsunau strident. Erau acolo peste 60 de fete, cari lucrau în atelierele magazinelor Luvru și cari speriate de furia flăcărilor se credeau pierdute acolo și nu știau pe unde să iasă mai de grabă.

S'au petrecut scene sfâșietoare. Trecătorii dădeau năvală în subsoluri apărând cu câte o copilă în brațe, alții smulgeau cu furie gratiile dela ferestre și chemau pe acele pe cari toată lumea le credeau pierdute.

Dar subsolul s'a golit într-o clipă și fetele sgrebulite de frig se refugiară toate în piața Sărindar.

In luptă cu flăcările.

Alarma a fost dată de d. inspector Bilianu, care întâmplător trecea tocmai prin dreptul Luvruului. D-sa s'a dus la farmacia Bruss. de unde a cerut la telefon pompierii. Ca în toate ocaziunile de acest fel, telefonul a fost pus în comunicație cu pompierii după vre-o cinci minute de zăbavă, astfel că pompierii și-au întârziat venirea lor.

Trudiți de cele două focuri din noaptea trecută ei au sosit totuși și au început lupta contra sinistrului. Dar ce puteau ei face! Lipsa de apă și de utensilii s'a simțit mai mult ca ori-când, așa că apa aruncată de furtunuri nu putea împedea cătuși de puțin furia flăcărilor.

Peste o oră de abia, când în magazin nu mai rămăseseră de cât părășii și când pompierii au deslănțuit un adevărat potop de apă, flăcările au putut fi înăbușite și în toți cei cari priveau la sinistru a început să incolțească o rază de speranță, că focul va putea fi localizat și că restul palatului cu cele patru etaje ale lui va putea fi salvat.

Speranța aceasta s'a risipit însă repede, căci numai într'un sfert de oră, un fum, roșiatie apăru pe acoperișul palatului și apoi fumul acesta fu întretăiat de limbi de flăcări, cari se pierdeau în sus, par'că înghițite de noui.

Era semnalul, că întregul palat căzuse pradă sinistrului.

Dezastrul era complet.

În adevăr prin luminator și prin gura ascensorului flăcările se ridicaseră până la acoperiș și în drumul lor incendiaseră toată lemnăria găsită în cale.

Pompierii au părăsit atunci palatul incendiat și au început să dea ajutoare clădirilor din vecinătate, cari erau serios amenințate de flăcări.

Acoperișul devenise în vremea aceasta o mare de flăcări.

Tabletele de zinc topite se scurgeau pe borduri cu lumini feerice — par'că spre a place miilor de spectatori, cari se strânseseră de jur împrejurul palatului în flăcări.

Ardeau înăbușite magazinele dela stradă, ardeau cu flăcări subsolurile și ardea și acoperișul.

Etajele 1, 2 și 3 rămăseră intacte.

A fost un moment de speranță pentru locuitorii de acolo, cari începând să strige cât îi lua gura, cereau să li-se salveze avutul.

În balconul societății „Agricola“ a apărut atunci un băiat care, prin curajul lui a stărnit admirația publicului. El a început de acolo să arunce întreaga arhivă a societății. Doi sergenți de stradă și vre-o doi soldați l-au urmat și astfel o bună parte din scriptele societății de asigurare „Agricola“ și ale societății „Imobiliara“ au putut fi aruncate în stradă.

Ceilalți locuitori cerând și ei concursul soldaților aduși să scoată mobilele de prin casă, aceștia au reușit să salveze parte din mobile, cari au fost depuse în piața Sărindar, pe trotuare și prin curțile vecine.

Cum s'a declarat incendiul?

D. procuror Partenie Cezar, care a început imediat ancheta a dat ordin să-i fie adus imediat proprietarul magazinelor Luvru, d. I. Moisescu și mai mulți din personalul de serviciu cum și registrele magazinului, registre cari, în momentul declarării incendiului fuseseră ridicate

de către cumnatul patronului și duse la domiciliul acestuia.

Prima declarație, d. procuror Partenie Cezar a luat-o d-lui Moisescu, care a arătat că focul a luat naștere din galantarul aflat în colțul str. Sărindar cu calea Victoriei. Acolo se afla aranjat un pom de Crăciun, cu diferite obiecte de manufactură, în majoritate mătăsuri și danțele, cum și numeroase globuri mici electrice. Seara, la aprinderea lămpilor, unele globuri rămânând stinse, un băiat din magazin a voit să aranjeze contactul și în momentul, în care făcea această operație s'a produs un scurt-circuit electric, care aprinzând o sârmă aceasta a incendiat galantarul.

Restul se știe, focul s'a propagat cu înțepală la întreg magazinul.

Cei alți oameni de serviciu au declarat la fel. Registrele magazinului au fost totuși confiscate de parchet până la terminarea anchetei, spre a fi verificate.

Dezastru complet. — Pagube de milioane.

În vreme ce într-o cameră dela otelul Capșa se făcea ancheta, incendiul își continua opera distrugătoare. Flăcările izbucneau cu atâta furie, încât publicul de pe trotuar din fața clădirii incendiate nici nu a mai putut să stea acolo.

Din aceasta cauză casa Capșa a fost în mare pericol. La un moment flăcările dogorau atâtă geamurile dinspre calea Victoriei, în cât toate geamurile dinspre calea Victoriei s'au spart.

Pompierii au început să stropească cu furtunurile pereții acestei clădiri, care nu ar fi scăpat totuși, dacă vântul nu-și schimba deodată direcțiunea.

Ceea ce au putut face pompierii pentru casele din vecinătate nu au putut face pentru palatul incendiat. Această clădire măreață era se vede condamnată să fie distrusă toată de flăcări.

În adevăr, incendiul, după ce i-a distrus acoperișul s'a lăsat la etaje și rând pe rând le-a nimicit pe toate patru.

Înăuntrul clădirii în flăcări se auzia uruiul din minut în minut. Erau zidurile și plafoanele cari se dărâmau, casele cu bani ale societăților cari se prăbușeau.

La un moment se credea, că tot scheletul de zid al clădirii se va prăbuși, și de aceea s'a dat ordin soldaților să evacueze clădirea.

Fără de cele relatate asupra sinistrului oricine își poate face o idee de cât de mari trebuie să fie pagubele.

Palatul Imobiliarei, în afară de magazinele Luvru mai adăporea în el societatea de asigurări „Agricola“, biourile soc. „Imobiliara“, biourile soc. Argeșul, biourile societății scriitorilor români. Pe de altă parte acolo mai locuiau d-nii L. și Ohr. Tell, Nadler, Sever Moscuna D. Anghel, cunoscutul scriitor și clubul sportiv. Toate apartamentele acestea erau splendid mobilate, așa că numai mobila distrusă de incendiu este în valoare de peste 500 de mii de lei.

Marfa aflată în magazine și depozite face mai mult de 1 milion și jumătate. Parte din această marfă a putut fi salvată. Ea a fost dusă în curtea fostei berării Sărindar.

Societatea „Agricola“ și toate celelalte societăți au avut de suferit de asemenea pagube mari materiale. În momentul în care scriem nu se știe nici de rostul scriptelor, nici de rostul fondurilor.

D. Sever Moscuna, care domicilia acolo cum și d-nii L. și Chr. Tell și-au văzut mobila în prada flăcărilor și n'au putut scoate mai nimic. În total pagubele suferite de acești trei locatari sunt destul de mari.

La orele 1 și jumătate noaptea focul continuă să transforme în ruine palatul „Imobiliarei“. Focul va arde probabil până la ziua.

AI T.

EPIDEMII

Ciuma

Ciuma (pestis), e o boală febrilă, endemică în Orientul asiatic, adesea epidemică contagioasă, care produce buboane și antrax pe corpul pacientului.

Epidemia, care bântuie în timpul de față, cu atâta furie în Manciuria și China, este ciuma bu-

bonică. Ea e produsă de un microb, care a fost izolat aproape în același timp, de un medic Francez (Jersin) și de un altul Japonez (Kitosato). Epidemia se propagă de pureci, de țânțari, de muște și mai ales de șoareci.

E foarte probabil, că ivirea ciumei în porțile Europei de Sud mai ales, se datorește șoarecilor din fundul corăbiilor, ce pleacă din Extremul Orient.

În forma sa gravă, boala se anunță prin dureri de subțiori, bolnavul e cuprins de fiori, are violente dureri de cap, e răgușit; privirea lui este fixă, fisionomia contractată exprimă spaimă; apoi vin amețeli, prostrațiune, delir, o sete îngrozitoare; pulsul e mic, slab și neregulat. După o zi, sau cel mult două, ganglionele limfatice de subțiori se umflă, cad în cangrenă și se negresc; corpul bolnavului se răcește, el începe să sughiță, să verse, pe corp apar pete.

În stadiul acesta se anunță desnodământul fatal. În total boala ține 7 zile.

Câte odată moartea poate să vină și mai înainte de erupțiunea buboanelor. Alte-ori, moartea poate să provină din supurațiuni interne, din franco-pneumonie sau peritonită.

Când bolnavul e pe cale de vindecare, buboanele se ramolesc, încep să purvieze; convalescența e lungă.

Doctorul Jersin a preparat după metoda lui Behring un serum antipestal; dar ciurma exige o profilaxie riguroasă: mai întâi focarul ciumei trebuie distrus cu desăvârșire și al doilea: trebuie înființate carantine la frontieră.

Odinioară sub numele de ciumă (pesta) erau trecute toate boalele epidemice fără un caracter definit. Cea mai celebră epidemie e cea trecută în istorie sub numele de Ciuma din Atena (429 a. H.) Ea a izbucnit pe timpul războiului peloponesiac și a secerat zeci de mii de vieți omenesti, devastând Orientul asiatic, Persia și Egiptul. Istoricul Thucidide spune, că ea s'a caracterizat prin o erupțiune ulceroasă, inflamația căilor respiratorii și diaree. Și imperiul roman a fost bătut sub împăratul Antoniu de o epidemie de ciumă, numită *pesta antonină*, sau ciuma din Selencia, 165 d. H. La 125 d. H. a fost ciuma numită Orase, și la 251 ciuma lui Sf. Ciprian.

În secolul VI a fost ciuma lui Justinian (521—580), care a bătut Egiptul, Africa de Nord, Palestina, Siria, Constantinopole, Italia, Galia și Germania.

Trebuie să mergem până în secolul XIV ca să mai dăm de o epidemie tot atât de îngrozitoare.

Intre anii 1346—1353 s'a pornit ciuma, zisă neagră din China, a străbătut Asia Mică, Arabia, Africa, Egiptul, Grecia, Sicilia, Italia, Franța, Spania, Anglia, Norvegia, bătând în spaimă Asia și Europa și secerând aici 23 de milioane, iar în Asia 15 de milioane de oameni.

După o durată de 7 ani, epidemia s'a stins pe nesimțite. În secolul XVI a reapărut însă. Atunci a devastat orașul Milano, din a cărui locuitori 250000 n'au rămas în viață decât numai 60000.

În secolul XVII, la 1655, apărură ciuma la Londra, și în secolul XVIII ciuma la Marsilia (1720), dar care s'a localizat în Egipt, Siria și în Arabia, unde a rămas endemică, și izbucnește regulat numai în timpul când caravanele se duc la Mecca în fiecare an.

În Persia și India ciuma e de asemenea endemică.

Din locurile acestea prin mijlocirea caravelor se propagă apoi ciuma până în cele mai extreme puncte ale globului: ciuma din China (1878) ciuma din Africa-de-Sud și din Madagascar (1901—1902).

În Rusia este endemică și pesta bovină. Cronicile rusești au multe date despre epidemiile de ciumă, ce au izbucnit în evul mediu în Rusia. Dar cronicarii ruși nu descriu boala, sau menționează foarte puțin despre evoluția ei patologică.

La 1506 era în Nowgorod „o boală lipicioasă de care se umflau oamenii subțiri“ și de care în câteva săptămâni au pierit 15.000 de oameni.

Samuel Collius, medicul personal al Țarului Alexis Mihailowici, evaluează numărul morților de ciumă în Rusia la 4.000.000 de inși. Cea mai de pe urmă epidemie ce a cutreerat Rusia, cade în epoca Ecaterinei II, pe timpul războiului cu Turcii. Epidemia a început în Rusia de Sud și a

pustiit orașul Kiev. De acolo s'a lăfit spre Nord și a ajuns la Moscova, unde a decimat lumea un an întreg.

Epidemia a început în luna lui Decembrie 1770, provocând o ciumă pulmonară, tocmai cum e acum cazul în Manciuria, unde nici rigoarea iernei nu-i poate pune stavilă, probă pustiirea orașului Charbin. Dar ciumații din 1769—1771 aveau pe corpurile lor „pete negre, buboane și antrax“. Glandele de dindărătul urechilor se umflau. Medicii ruși nu cutezară să numească epidemia cu numele ei adevărat.

La începutul luni lui Martie 1771, consiliul medicilor din Moscova, căzură de acord să raporteze împărătesei că „au început niște friguri contagioase, ce cam au o asemănare cu ciuma“. Numai la 26 Martie avură medicii curaj să numească boala pe numele ei adevărat. Când s'a știut despre ce era vorba, locuitorii au fost apucați de o panică nebună. În lunile Martie și Aprilie, din mii de cazuri mortale nu s'au arătat autorităților decât numai două.

Într'aceea epidemia s'a întins atât de mult, încât orașul „sfânt“ s'a golit de locuitori. Pușcăriașilor li-s'a dat drumul, ca să îngroape pe morții, a căror cadavre zăceau cu sutele pe străzi. În Septembrie 1771 epidemia ajunse la culme. La 14 Septembrie, comandantul orașului, feldmareșalul conte Petre Semenovici Saltykow, raportează împărătesei: „Boala bântuie atât de înfiorător, încât nu există nici un mijloc de a o putea opri pe loc. Nu rămâne de făcut altceva, decât ca fiecare să vază de sine. Mor în Moscova pe fiecare zi 835 (!), afară de cazurile ce nu mi-se comunică. Pe stradă se tăvălesc zeci de muribunzi... Rog pe Maiestatea Voastră, să-mi acorde un concediu în aceste vremuri grele“.

Bătrânul general, care a știut să fie piept vitejește lui Friederich cel Mare la Kunersdorf, în fața ciumei n'a putut rezista, și fără a mai aștepta răspunsul împărătesei, s'a refugiat la țară. Cinci luni după aceea ciuma s'a potolit, în orașul... golit de locuitori.

ECONOMIE — INDUSTRIE — COMERT

Adunarea generală

a Institutului de credit și economii „Timișiana“ în Timișoara

Timișoara, 13 Ianuarie 1911.

Acest fruntaș institut, care prin munca și hărnicia conducătorilor, dar mai ales prin priceperea directorului executiv, a d-lui Romulus Cărbășiu a ajuns să fie fruntaș între cele fruntașe, azi și-a ținut a 26-a adunare generală sub prezidența d-lui Petru Ioanașiu, vicepreședintele direcțiunii.

Președintele, după ce scuză absența președintelui institutului, a d-lui Anton Mocsonyi de Foen anunță, că pentru adunarea generală s'au depus 725 buc. acții cu 201 voturi și ca urmare adunarea fiind în stare de a aduce hotărâri valide designează de notar pe funcționarii Ioan Miculescu și Liviu Magdu, iar de bărbați de încredere pe d-nii acționari dr. Iuliu Coste și dr. Cornel Crăciunescu, declară a 26-a adunare generală de deschisă și se trece la *raportul direcțiunii*, în care cu bucurie se raportează, că afacerile institutului și în anul expirat s'au dezvoltat într-o măsură de tot satisfăcătoare, ce în mare parte este de a se mulțumi publicului deponent, din a cărui încredere s'a urcat stocul depunerilor cu cifra de aproape 1 $\frac{1}{2}$ milioane coroane, ajungând prin aceasta suma de peste 4 $\frac{1}{2}$ milioane coroane, ceace dovedește nemărginita încredere a publicului deponent față de institutul „Timișiana“.

Direcțiunea institutului a executat concluzul adunării generale din anul trecut în privința urcării capitalului social emitând 3000 bucăți acții noi, cari în timp scurt s'au și subscris și acționarilor contravaloare aproape total a și încurs cu finea anului 1910 și astfel „Timișiana“ dispune azi de un capital societar de 1,200.000 coroane.

Tot pe baza hotărârii adunării generale din anul trecut, s'a îndeplinit și fuzionarea in-

stitutului „Ciacovana“ din Ciacova cu institutul „Timișiana“ devenind prin aceasta fostul institut „Ciacovana“ filiala institutului „Timișana“, și direcțiunea a mai înființat în decursul anului ex-pirat și o filială în opidul Delta, care este deja a 4-a filială a institutului și a căror conducere, dezvoltare și rezultate sunt pe deplin satisfăcătoare.

Pentru a arăta în mod cât se poate de fidel mersul afacerilor reproducem următoarele cifre din bilanțul anului 1910:

I. Cambii: cor. 3,089.325.44 un plus de cor. 847.548.28 față de anul 1909.

II. Cambii cu acoperire ipotecară: cor. 2,955.622.35 un plus de cor. 1,075.394.35 față de anul 1909.

III. Imprumuturi ipotecare: Coroane 2,576.650.45 un plus de cor. 671.677.35 față de anul 1909.

IV. Depuneri spre fructificare: Coroane 4,586.022.28 un plus de cor. 1,256.334.14 față de anul 1909.

V. Reverimentul total: Cor. 91,001.104.44.

VI. Profit curat: Cor. 145.444.78, care în conformitate cu propunerea direcțiunii și a comitetului de reviziune se împarte:

8% dividendă acționarilor	Cor. 48.000.—
Fondului de rezervă	55.000.—
„ „ penziune	10.000.—
„ „ „	22.930.71
Tantieme	4.000.—
Scopuri filantropice	5.514.07
Restul de	5.514.07

se transpune în contul venitului anului 1911.

VII. Dotarea fondurilor face 65.000 coroane. — tendința vădită a direcțiunii de a augmenta în mod extraordinar fondurile proprii, ceea ce conduce la consolidarea institutului.

Intregul raport al direcțiunii a fost din partea acționarilor primit cu cea mai vie satisfacțiune și întreaga ordine de zi s'a pertractat fără discuțiune fiind cu toții conștii, că destinele acestui fruntaș institut sunt depuse în mâni bine alese și bune conducătoare, iar la propunerea d-lui dr. Iuliu Coste, se votează mulțumită protocolară direcțiunii și harnicului director executiv, pentru zelul dezvoltat întru propășirea institutului.

După adunare s'a luat prânz comun la hotel „Principele de Coroană“.

La adunare au participat domnii: Petru Ionașiu, dr. Aurel Cosma, Romulus Cărăbașiu, Ioan Pepa, dr. Iuliu Coste, dr. George Adam, dr. Cornel Crăciunescu, George Breban, dr. Traian Sincay, Constantin Pepa, Vasile Terebențiu, Ioan Jarcu, Dimitrie Buibaș, Nicolae Martinoviciu, Octavian Popescu, Moise Doboșan și Constantin Jurma.

Moartea lui Rothschild

Am înregistrat în ziarul nostru moartea lui Rothschild. Istoria acestei familii, care a ajuns să dispună de o avere ca în povești are totdeauna ceva atrăgător, care pasionează lumea. Dreptaceea, credem, că vom satisface și noi curiozitatea cetitorilor noștri, dacă vom da unele amănunte. Familia Rothschild s'a mutat la Viena la începutul veacului trecut, unde în scurtă vreme a ajuns la mare renume prin împrumuturile ei de bani și prin jocurile dela bursă. Prin înființarea unui consorțiu în anul 1873 între casa din Viena, Paris și Londra, familia Rothschild a ajuns să stăpânească piața de bani a Europei. Ea esopera creditele mari ale statelor, așa spre pildă împrumutul de vr'o 560 milioane al Ungariei l-a primit ministrul de finanțe Lukács prin casa Rothschild. Principiul Casei a fost plasarea banilor prin procente mici, de regulă 1—1½ pro-cent, dar cu acoperământ absolut sigur. De aici apoi împrumutarea, că familia Rothschild cu toată vechimea ei, n-a ajuns să dispună de o avere așa colosală, ca bunăoară miliardarii americani.

Aceștia se disting prin întreprinderi riscate, dar cu venit cu atât mai mare. Numai de curând a început să se pregătească un fiu a lui, Albert Rothschild pentru industrializarea capitalului uriaș, de care dispun. Averele răposatului Rothschild e evaluată azi la 600—700 milioane coroane, de alții la 1200 milioane coroane.

Destul, că moartea baronului Rothschild e un noroc pentru Austria, căci Statul va avea venite respectabile provenite din ereditarea averii lui. Se zice, că darea de moștenire va acoperi în mare parte cheltuielile reformelor militare în anul acesta. Aceasta dare va face cam 25 milioane coroane. Baronul Rothschild a fost un mare amator de artă și se îndeletnicia pe lângă ocupațiunea de bancher și cu științele, îndeosebi cu astronomia.

Pe lângă acestea răposatul Rothschild s'a distins și pe terenul binefacerilor. A înființat un birou separat de ajutorare, unde se interesa personal de rugărilor intrate. De când a murit soția sa Bettina, a înființat un spital mare, așa numitul *Bettina Pavillon*, a cărui subsistență e asigurată pentru vecie.

Ziarele socialiste îl atacau de multe-ori pentru averea sa uriașă. Odată a chemat un redactor dela un astfel de ziar și l'a întrebat, că pentru ce îl atacă. Redactorul i-a răspuns, că socialiștii sunt dușmanii ori-cărei bogății concentrate într'o singură mână, și că socialiștii tind spre împărțirea bogățiilor.

Astfel dânsii și-au făcut deja împărțirea pe averea lui și au stabilit 34 cor. de persoană. Rothschild a scos îndată 34 cor. și le-a dat redactorului cu rugarea, că de aici înainte să nu mai scrie despre el, de oarece i-a dat partea lui.

Un personaj înalt de finanțe se exprimă în modul cel mai elogios despre Rothschild, prezentându-l ca un om de o cultură înaltă, de o agerime uimitoare în afacerile sale și de un simț pronunțat de dreptate. A fost un bărbat conștiințios, care a pretins dela toți membrii familiei cea mai mare punctualitate în împlinirea datorilor lor.

Vestea morții lui a produs pe un moment panică la bursă, care a dispărut însă în scurtă vreme. Căci lumea e convinsă, că banca Rothschild va trece în mâni sigure și tot atât de îndemânatic.

CRONICA EXTERNĂ

Debutul lui Iswolski și deceptiunea Franței

Săptămâna trecută contele Iswolski, Sâmbătă seara a fost invitat oficial, ca ambasador al Rusiei, la un banchet al Camerei de comerț rușești, oferindu-i cu împrumutarea aceasta o ocaziune ca să explice politica guvernului său. Decorul ceremoniei clasice n'a lipsit, persoanele invitate aveau o reală importanță, și prezența lui Stephen Pichon, invitat și el solemn, au relevat manifestățiunea. Din nenorocire totul s'a mărginit la un schimb de cuvinte singuratic, cari însă n'au ridicat vâul de pe întrevederea dela Potsdam cu privire la alianța franco-rusă.

Alianța aceasta nu s'a denunțat încă în mod oficial, dar persoane oficiale vorbesc de o deplasare de pe baza ei primitivă. Din cauza acestei grave îndoeli încep să neliniștească spiritele bărbatilor politici în Franța, mai ales. Căci Francezii au fost cari s'au bucurat mai mult de alianța lor cu Rușii, deși guvernul rus n'a încheiat'o în gândul de a sprijini ideile de revanșă ale lui Deroulé et Co. Alianța franco-rusă asigură Franței considerabile avantaje economice, ce de sigur nu sunt de disprețuit. Dar partea comercială numai a unui tratat de alianță, nu putea mulțumi pe toți patrioții francezi. Inexorabila fatalitate a lucrurilor însă nu ține cont de sentimente, ci de fapte, și faptele sunt dure! Deaceia în fața lor nici ambasadorul rus, Iswolsky, nu poate să facă nimic.

De câteva luni încoace, s'au petrecut două lucruri, a căror gravitate nu o poate nimeni contesta. Mai întâi retragerea trupelor ruse dela frontiera germano-rusă. Menținerea acelor trupe ar fi fost pentru Franța, o garanție de siguranță, conform de altminterlea convențiunei militare ce s'a lucrat de cele două staturi majore și s'a semnat de ofițerii superiori ai celor două armate aliate.

Iată un fapt.

Celălalt fapt e împărțirea responsabilității și beneficiilor viitoare în Orient, ce este opera celor doi cancelari din Berlin și St.-Petersburg. Nu se angajează cineva în astfel de întreprinderi, cu un cu două. Aceasta însemnează, că imperiul rus a renunțat la orice altă întreprindere, căci toate energiile sale: armata, flota, toate se vor dirige spre partea Persiei și a golfului persic, unde crede că va recăștiga marea pierdută în Extremul Orient și cea cedată Germaniei în Baltica. Așa dară de fapt, o fraternitate de arme între Ruși și Francezi nu există. De aceea, consolația cu avantaje comerciale e slabă.

Discursul lui Pichon, ascunde slab ce s'a schimbat și se va mai schimba din cauza apropierei ruso-germane. Rezultatul e, că Franța nu e izolată, ci ignorată de Rusia, de aici înainte.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

Dela corespondentul nostru.

Budapesta, 13 Februarie.

Ședința se începe la orele 10½ a. m. Prezidează *Kabos Ferencz*.

Papp Zoltán: Banca autonomă cimentează independența Ungariei. Partidul liberal de odinioară l-a prezentat națiunii pe contele Khuen-Héderváry ca pe o mumie, și a avut dreptate, de-oarece vedem că în chestia băncii și-a dat arama pe față, iar după aceasta nu mai urmează decât, ca Ungaria să fie încorporată Austriei. (Aprobări în stânga. Dreapta ride ironic și protestează).

Papp Zoltán: Banca comună e nefavorabilă și din punct de vedere financiar. Nu primește proiectul ministrului, ci se alătură la moțiunea prezentată de Kossuth.

Justh Iános: Declară că opoziția e convinsă că nu va putea face ca partidul guvernamental să recunoască necesitatea înființării băncii autonome. Banca autonomă va aduce mult folos țării.

Polemizează cu vorbirile rostite din partea guvernamentală.

Nu primește proiectul ministrului. (Aprobări).

Președintele: Deoarece alt orator nu s'a anunțat, întreb, mai dorește cineva dintre domnii deputați să vorbească la obiect. (Nimeni). Nu dorește nimeni să mai ia cuvântul. Dreptaceea închid discuția generală.

Toți câți au prezentat moțiuni au dreptul la cuvântul de încheiere, în primul rând raportorul comisiunei.

Contele Wickenburg Márk, raportorul comisiiei, reflectează la vorbirile de până acum. Polemizează lung cu vorbirea lui Földes Béla, apoi sfârșind recomandă proiectul spre primire. (Ovații și aplauze în dreapta).

Președintele suspinde pe 5 minute ședința. La redeschiderea ședinței deputatul Földes Béla își motivează moțiunea prezentată.

Polemizează cu vorbirea lui Tisza, și spune că, contele s'a făcut de răsul lunei vorbind de chestia băncii naționale engleze, pe care așa se vede d-sa n-o cunoaște.

Mijlocește bani

pe ipotecă, amortisare
și cu cambii pe moșii, ori
case de chirie, sub condițiile
:: cele mai favorabile ::

Sücs F. Vilmos

Arad, Karolina-utca nr. 8.

□ Casă proprie lângă filiala poștală. □

Ultimele informațiuni

Arad, 13 Februarie 1911.

De-ale noastre.

Onomastica P. S. Sale D-lui Episcop Ioan I. Papp. Eri în ziua de Trei-Ierarchi s'a serbat în Arad onomastica P. S. Sale d-lui Episcop *Ioan I. Papp*. Cu prilejul acesta s'a prezentat înaintea P. S. Sale spre a-l felicita Consistorul diecezan, corpul profesoral dela institutul teologic-pedagogic, elevii aceluiaș institut, corporațiunile parohiale, personalul tipografiei și librăriei diecezane, apoi mai mulți ofițeri din armata comună, precum și fruntașii societății românești din Arad.

Foiletonul nostru de azi. Atragem atențiunea cetitorilor asupra foiletonului nostru de azi: Un colț latin, de d. E. Lovinescu, unul dintre cei mai de frunte scriitori români. Avem totodată deosebita bucurie de a putea anunța, că d. E. Lovinescu a avut amabilitatea de a ne promite colaborarea sa regulată la „Românul“.

D. dr. Cornel T. Albu, fiul d-lui director gimnazial Ștefan Albu din Brad, a depus examenul de avocat în 10 Februarie, înaintea comisiei censoroase din Murăș-Oșorheiu.
Felicitări!

D. dr. Ioan Papp avocat și-a deschis cancelarie advocațială în Buteni. (Comitatul Arad.)

Dela „Asociațiune.“ În ședința comitetului ținută la 4 Februarie n. a. c., d. Ivan, în numele comisiei alege în ședința din Decembrie 1910 pentru a studia chestiunea clădirii unui internat al studenților universitari din Cluj, a prezentat un raport amănunțit despre starea fundațiilor Petran și Bădilă, și în urma propunerilor d-sale, comitetul central a decis înființarea și clădirea internatului studenților universitari din Cluj pe teritoriul grădinei Petran; a încredințat aceeaș comisiune a pregăti planurile noului internat, împreună cu un preliminar de cheltueli. Pentru a putea realiza mai cu ușurință clădirea acestui internat,

Asociațiunea va face un apel către fruntașii noștri, rugându-i să contribuie și ei cu donațiuni în bani.

În aceeaș ședință, la propunerea d-lui secretar Oct. C. Tăslăuanu, s'a decis ca în 4 sau 5 Martie să se aranjeze cu concursul reuniunii femeilor române din Sibiiu, un Bal al Asociațiunii cu costume și jocuri naționale. Venitul acestui bal se va întrebuiși pentru înzestrarea Muzeului Asociațiunii. Informațiuni amănunțite asupra acestui bal se vor da mai târziu.

Pentru prelegeri populare s'au împărțit ajutoare de câte 100 cor., următoarelor despărțăminte: Diciosânmartin, Mercurea, Orăștie, Sibiiu și Șimleu, cari s'au angajat să țină sistematic prelegeri în comunele de pe teritoriul despărțămintelor. Dela desp. Lăpușul unguresc s'au primit pentru Muzeu 43 de obiecte vechi, mai ales de lemn și o casetă cu 92 fotografii, cari reprezintă vederea comunelor din despărțământ, biserici, case țărănești, paturi și vederi dela expoziția etnografică din Lăpușul-unguresc, care s'a aranjat în vara trecută. Exemplul acestui despărțământ e vrednic de urmat de toate despărțămintele Asociațiunii. Au mai dăruit obiecte pentru Muzeu d-na văd. Dr. Sândeau din Sibiiu, d. Moise Popovici, preot în Șanghiște; Ioan Lăcătuș, econom în Șiria și Ioan Dandea, preot în Șasa.

Cum ruinează băncile române pe Maghiari? „Revista economică“ scrie: Față cu multele acuze nedrepte ridicate în ultimul timp din nou contra băncilor române, în parlament și în zărele șoviniste maghiare, lăsăm să urmeze fragmente din scrisoarea unui Maghiar, funcționar de Stat într'un orașel din Ardeal, adresată uneia din băncile noastre:

„Mărinimozitatea dv. mă obligă în măsură extraordinară pentru că abea cred, să existe în toată țara un al doilea institut de bani, atât de uman ca tocmai „.....“, care procedează cu clienții ei în modul cel mai prevenitor.

Eu mulțumesc foarte mult on. direcțiuni pentru bunăvoința, ce mi-a arătat și doresc de la Dumnezeu, ca acest institut să existe multă vreme și să poată ajuta soarta multor oameni strămtorați. Suma de Cor.... o trimet cu mulțumită și vă rog frumos a face demersuri necesare pentru extabulare“.

„(Rendkívül lekötelez nagylelkűség, mert alig hiszem, hogy az országban volna még egy olyan humánus pénzintézet mint épen az „.....“, a mely feleivel szemben a legelőzékenyebben bánik.

mați să-și arate vitejia. Se vedea din fața tuturora, așa pe rând, cum sosiau, că erau firi de oțel, hotărâte să-și apere nu numai ce era al lor, dar să-și pună în joc viața și pentru cinstea neamului și a legei. Și cum aflaseră din drum despre ce era vorba, li-se aprinsese par'că ochii la vestea, cumcă se pregătea așa, o leacă de hărțuială cu Nemții și Săcuii din vecinătate.

Sosind și arhimandritul, vorba s'a deschis fără zăbavă și au înțeles îndatamare cu toții, ce înseamnă iscoada băiașilor, după venirea noului Voevod. Voiau să-și hotărânească ei dela ei locurile ce le mai trebuiau pentru săpatul sării, până a nu se întări domnia lui Bogdan. Nu știau nătarăii, că noul stăpân avuse grije să tragă hotarul despre ocele crăiești, dăruind credincioșilor săi toate locurile mărginașe dincoace de apa Solonețului și a Solcei, așa, că se cunoștea de acum prea bine, până unde aveau drept să se întindă Nemții băiași cu căutarea lor lacomă a sărei.

Și s'au înțeles, după scurtă sfătuire și chibzuială cu toții, că diacul mănăstiresc să așeze împreună cu arhimandritul daniile domnului, una câte una, pe hârtie și Vrabie să se repezească fără zăbavă la domnul, la Siret și să aducă întârîirea, pentru a putea sta de vorbă cu Nemții, când aceștia s'ar mai încumeta să vie din nou și însoțiți poate de oamenii părcălabului crăiesc din Baia.

Diacul Maxim era fire haină. Și nici mirare nu ne poate cuprinde, când vom spune, că acest țarcovnicel pripășit la mănăstioara Solcei,

„En rendkívül köszönöm a nagytekintetű igazgatóság kegyes elnézését a mit velem szemben tett és kívánom Instentől, hogy ezen intézmény nagyon soká működjön és sok megszorult ember sorsán segíthessen. A... koronát köszönettel megküldöm és kérem szépen a kittblázás iránt a szükséges intézkedést megtenni“.

Și scrisori de recunoștință ca aceasta dela Maghiari neași, au băncile noastre sumedenie. Poate vom avea ocazie a le publica odată spre edificarea bărfitorilor băncilor noastre.

Necrolog. Aflăm cu părere de rău încetarea din viață a lui *Mihail Popoviciu* protopresbiter român gr. ort. în Orșova, deputat congressional și sinodal etc. Rămășițele pământești ale regretatului se vor ridica din locuința proprie și transpune în biserica parohială la 9 ore a. m. de unde după ceremonialul prescris să vor depune spre vecinică odihnă în cripta familiară din Orșova, Marți 1/14 Februarie 1911 la o oră p. m.

Petreceri.

Concert și petrecere în Brașov. Reuniunea femeilor române pentru ajutorarea văduvelor sărace din Brașov și Săcele dă, cu colaborarea distinsei și apreciatei artiste, a d-nei *Veturia Tritian* în 5/18 Februarie a. c. în sala Redutei din Brașov, un concert și petrecere cu dans. Crezând, că dăm un prilej de bucurie și înaltă plăcere artistică și o petrecere socială publicului nostru cult din Brașov, jur și din alte părți, îl invităm cu toată dragostea frățească la acest concert și petrecere. Alte invitații nu se trimit. Damele se pot prezenta fie în toalete, fie în costume naționale. Inceputul e la 8 seara. Biletele se vând la librăria Mureșianu și Ciurcu și seara la casaș. Brașov în 26 Ianuarie 1911. Pentru comitetul Reuniunii: Balașa Blebea, prezidentă. Dr. I. Blaga, secretar.

„Societatea de lectură“ din *Cacova*, invită la petrecerea împreună cu dans și tombolă, ce o va aranja în favorul fondului său la 19 Februarie 1911 st. n. în sala hotelului „Plugarul“. Inceputul la 8 ore seara.

Damele sunt rugate a se prezenta încât se poate în costum național.

Din patrie.

Ministrul Lukács și examinatorii actelor secrete în Budapesta se vorbește, că ministrul de finanțe *Lukács László*, nu primește pe *Baross Janos* și *Gál Sándor* propuși de *Désy Zoltán* ca

deși era viță de român, se svânturase rău pe lume și acum cu tot traiul cvios și liniștit, par'că nu-și găsia astămpărul, până nu-și arăta arama de om fățarnic. Că nu de giaba petrecuse atâți ani pe la chinoviile rusești de lângă mitropolia din Halici, unde a și învățat meșteșugul pisăresc. Cum a ajuns însă Românașul din Voroneț la Halici, asta era un letopis întreg. Atât se știa, că Maxim fusese luat rob de Tătari, fiind încă copilandru și a ajuns să fie vândut și revândut în mai multe rânduri, până în cele din urmă a încăput în mâinile arhondarului unei mănăstiri rusești. Acesta, milostivindu-se de flăcău, a pus de l-au învățat carte și l-au tuns în sfârșit monah. Căci aveau fețele sfinte din părțile Halicului trebuință de călugări români, pentru legăturile lor cu bisericuțele și schitulețele pravoslavnice împrăștiate prin largul Moldovei de apoi.

Nici că s'a uscat de tot pana de cocor, cu care scrisese cel din urmă zapis și nici nu pornește bine căpitanul *Vrabie* cu sulul de tărfaioage spre Siret, când părintelul Maxim a și chitat prilej să o apuce spre dealul lui *Vodă* și să caute întâlnire cu popa *Clar*, tovarășul său de uneltiri, dela ocne. Și i-a spus, pe bani, — sau pe ce va fi fost, — vânzătorul de neam tot, tot. Că au înțeles repede și călugărul papistaș, cât și stăpânii săi, ce aveau de făcut, pentru că să preîntâmpine măsurile supușilor Domnului. Îndată ce *Caiafa* de diac l-a părăsit pe *Clar*, bătrânul *Hărman* a repezit, la rândul său, un sol călare la părcălabul dela Baia, vestindu-l despre cele ce se pregăteau cu ruga, să trimită în grabă

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

PIATRA MUERII

— Povestire din trecutul Bucovinei —

de Emil Grigorovitz

(4) — Urmare —

Și au mai vorbit ei, de multe și de toate, și s'au hotărât ca să facă nunta îndată, cum îi va veni bine părintelui arhimandrit și în ziua, când o vor hotărî el și cu tata *Buculeiu*. Și cum bătrânul a și intrat în clipa aceea în casă, auzind despre cele hotărâte, s'a învoit la toate și a rămas ca seara, după sfatul oamenilor, să vorbească și cu părintele *Sofronie*.

Cam pe inserate au și început a se aduna cei chemați, coborînd tăcuți de prin plaiurile lor învecinate. Erau toți bărbați vrednici, cei mai mulți încărungiți de furtunile vremii lor, purtând pe mâinile vânjoase și părлите de soare, destule semne, că erau deopotrivă deprinse cu munca, dar și cu paloșul, gioaga și cu baltagul. — Erau printre dâșii însă și bărbați mai tineri, cari totuși văzuse multe în cei șase ani de încercare a Moldovei întemeiate cu ajutorul domnilor maramureșeni. Venise cu *Bogdan Dragoș*, și slujise sub scurta domnie a lui *Sas Vodă*, și acum vedeau răsărind steaua noului vlăstar domnesc și știau bine, că peste puțin au să fie iarăși che-

bărbați de încredere în chestia examinării acestor secrete.

Seara târziu însă primim știrea telefonică, că ministrul Lukács a primit pe acești doi bărbați de încredere.

Din străinătate.

Criminali descoperiți prin telefon. O domnișoară de serviciu la telefon, în Genua, a surprins o convorbire al cărei conținut l-a adus imediat la cunoștința poliției, întru cât din el reieșea complicitatea dintre un medic tânăr și o femeie frumoasă, cari fiind amoroși puseseră la cale otrăvirea bărbatului femeii, un bătrân bolnăvicios și bogat. Iată convorbirea:

— Dragul meu, nu mai pot suferi nici un moment. Când o să mă scapi de buturuga asta?

— Fi cuminte și cu precauțiune. Nu ne este permis să ne grăbim. Toate la timpul lor, ca nu cumva pripindu-ne să facem vre-o negliobie și să ne periclitați fericirea.

— Ușor ți-e ție! Aș vrea să văd însă ce-ai face să fii silit să trăiești lângă acest om uricios?

— Cât de frumoasă o să fii tu! Parcă îți văd figura albă ca zăpada învâlită în haina neagră de doliu... Parcă-ți văd ochii aceia visători schinteind...

— Anul ăsta se fac două expoziții. La Roma și la Turin. Nișel pe aici, nișel pe-acolo...

Aceasta o fi răsplata, pentru că am răbdat atâta... Eri îi era rău și mă îngrozisem, că bănuiește ceva.

— Ce s'a întâmplat?

— Poate m'am scăpat de i-am dat o doză mai mărișoară în ciorbă. Ca și când ar fi ntepenit, își târa piciorul. Grăbește te rog grăbește! nu se mai poate amana așa.

— Intr'adevăr mai mult nu pot face!.. Își târa piciorul? La câteva zile o să ologească. Te rog pentru Dumnezeu, să nu faci greșala de-ai da doze prea mari! — Cugetă la fericirea noastră în urmă.

Parchetul cercetează cazul.

Monarhi în Italia. Cu prilejul jubileului de 50 ani al regatului Italiei, vor merge la Roma mai mulți domnitori din Europa. Până acum e sigur, că regele Petru al Serbiei va vizita Roma. Regele Ferdinand al Bulgariei se va folosi de acest prilej ca să viziteze Curtea italiană în calitatea sa de rege. În Septembrie ori Octombrie va merge și Fallieres la Roma. Călătoria regelui Gheorghe al Greciei se va stabili în timpul cel mai scurt.

x Prăvălie nouă de ceasornice și juvaericele în edificiul școlii de fete din strada Weitzer János. Prețuri surprinzător de mici. Serviciu prompt. Repararea oroloagelor se face pe lângă

garanție. Se roagă de sprijin binevoitor, pururea gata de serviciu, **Vogel László** orologier și juvaeriu. Arad în edificiul școlii de fete din str. Weitzer János.

BIBLIOGRAFII.

—x—

Sumarul numărului mai nou din „*Noua Revistă Română*” de sub direcțiunea d-lui C. Rădulescu-Motru, este: Noutăți: Manifestul-program al partidului liberal. — Candidaturile partidului antisemit. — Specialistul român la teatru. Chestiuni actuale: Dr. I. Duscian, M. S. Regele Carol I. pregătește caractere. — Chestiuni sociale: Artul Gorovei. Prin țară. (Note de călătorie). — Tiruri sociale: N. Zaharia. Psihologia prostului. Literatura: Gabriele D'Annunzio. Idila văduvii. (Trad. Ioan V. Rădulescu). Discuții: Dr. Iancu Jianu. Vizitele ministeriale. — Cronică muzicală: Klingsor. Concertele simfonice: Festival Wagner. — Muzica și sunetul de Aurel Eliade. — Cărți noi: Gr. Mustea. Menirea învățământului. Darwinismul și Poezia Poporală de D. Vasiliu Bacău. Note și informațiuni: Un primitiv: Ion Chiru Nanov. — Dela Societatea Studenților în litere. — Mizeria și gloria lui Dostoyewski. — Capriciile gloriei literare. — O inițiativă lăudabilă. — Revista revistelor: 1907. — Revista Democrației Române. — Luceafărul. Revue Bleue. — La revue de Paris. — Memento. — Redacția și administrația: București, calea Victoriei 62. Abonamentul pe un an 10 Lei. 25 bani exemplarul. Număr de probă la cerere.

„Vieța socială”. Anul II. No. 1. „Revista democrației române”. Anul II. No. 1. Redacția și administrația Calea Victoriei 56.

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

ECONOMIE.

Piața grânelor din Aradul-Nou.

13 Februarie 1911.

S'a vândut azi:

Grâu	800 mm.	10:40	—	10:65
Orz	"	7:40	—	7:50
Ovăs	"	7:50	—	7:60
Secară	"	7:—	—	7:10
Cucuruz	300 "	4:70	—	4:80

Prețurile sunt socotite în coroane și după 50 gje

un crainic și câțiva panțiri ca să se ia fără zăbavă în stăpânire lucrurile pentru ocele nouă.

A doua zi, cum era sfânta Duminecă, se părea că ziua va trece liniștită pentru toți. Clopotul bisericii mănăstioarei suna pentru vecernie și arhimandritul, Sofronie, lepădând fermeneaua în care era îmbrăcat, privea din cerdacuțul chiliei sale spre luminișul dinspre vârful Pleșului.

Dar n'a stat mult locului, că a pus repede reasa pe dânsul, spre a se îndrepta la sfânta slujbă. Când iată că la privirea ce a mai aruncat-o odată peste cerdac afară, a zărit o ceată de oameni călări, cari păreau a fi, se vede treaba niște panțiri bine înarmați că sclipiau platoșele, coifurile și lăncile în bătaia soarelui, măcar că acesta era pe asfințit. Vedenia asta nu era a bine și starițul s'a și repezit spre curtea bisericeii, chemând călugării în jurul său. După cât înțelegeau cu toții și mai ales după cum bănuia șiretul diac, veniau Nemții cu oamenii crăiești, ca să pună mâna pe Slatina-Mare, până a nu sosi zapisele înărite de Voevodul. Că mergea vezi Doamne, încă pe atunci vorba ceea, că cine sosește întâi la rând, acela și macină mai cu curând, și știa moș Hărman asta bine, că doar ce grabă era să-l roadă, de a veni, așa chiar în zi de sărbătoare, cu panțiri la spate. Ce nu pricepeau însă sfinții părinți, era, că de unde putură să afle Nemții dela ocne, ce hotărâseră oamenii Voevodului. Erau ei să descoase taina acestui lucru, sau nu, dar atât, că primejdia se apropia văzând cu ochii. Chemarea la rugăciune nu-i lăsa însă să mai steie pe gânduri,

ce și cum avea să se facă, și au intrat deci repede în biserică. Diacul Maxim a găsit totuși destulă vreme să șoptească poslușnicului său, să meargă spre splaiul Slatinei, să vadă ce se petrece.

La gospodăria lui moș Buculeiu s'a fost încins o leacă de petrecere, așa în pregătirea nunții Mărioarei cu Vrabie, care avea să se facă Joia ce venia, fiind în acea zi sărbătoare mare.

Până atunci avea să fie întors de bună samă căpitanul cu zapisele, aducând poate și ceva știre dela domnie. Și erau toți de o potrivă de veseli, afară de bătrâna mamă a lui Tudor, care par'că avea ceva pe suflet și tot suspina. Moș Buculeiu, dimpotrivă, era vesel ca niciodată și tot îi da rând burdufului cu vin gălbui ce-l adusese un cumnat al său, de vale din podgoriile Cotnarilor.

Și cimpoierul chior Dorofteiu din Prisloape, cum se'ntâmplase, că să cază și el pe acolo, le băzâia celor adunați câte una din cele lungi și duioase, scurtate numai cât cu chiote, ce resunau din vreme în vreme.

Printre chiote s'a auzit însă deodată sunetul unui corn, prea cunoscut tuturor celor din casă. Venia dela trâmbițașul crăiesc și însemna cum că să vină oamenii să asculte știre dela stăpânire.

Au dat fugă aproape toți în partea de unde veniau sunetele, și a venit în urma lor și bătrânul Buculei, căruia par'că-i spunea ceva, că chiar de dânsul are să se lege vorba și pricina. Și așa a și fost. Căci crainicul cu stegulețul în mână,

Candidat de avocat

cu praxă bună, află momentan aplicare în cancelaria avocatului

Dr. Alexandru Morariu
Elisabetopol (Erzsébetváros).

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru
gramofon:

Hulló falevél

din „Czigányszerelem” și din
□□ „Balkáni herczegnő” □□

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă”.

vestea tocmai, cum că părcălabul dela Baia, în numele Măriei sale craiului Ludovic al Ungariei, a hotărât să ia în stăpânire muntele Slatina Mare, cu toate plaiurile și coborârile, până în muntele Pleșului, și să le deie în sama marelui meșter de ocne, spre a se folosi de aceste locuri, în vederea scosului sărei. Iar locuitorilor din moșia luată, să li-se deie îndoit atâta pământ în altă parte, unde vor cădea la înțelegere acei locuitori cu oamenii părcălabului ce vor face hotărnicia.

Lui Buculei nu-i venia să crează asemenea nelegiuire, și ori cât a cercat să tâlcuiască pe graiul său de nedepins cu vorbe iscusite, nedreptatea ce se făcea oamenilor, crainicul se făcea că nici nu aude ce i-se spunea. Ba chiar în fața oamenilor adunați în jurul bătrânului frunțaș, a poruncit să înceapă hotărnicirea și baterea țărășilor pe la capetele laturilor. Românii ofărțiți în inimile lor de această siluire, s'au tras o clipă la o parte și părea o vreme, că ei au și prins a se împraștia spre casele lor. Nu mântuieră însă cei dela ocne să-și facă movișurile de bolovani în jurul țărășilor înfipti, și nici isprăvise crainicul cu pisarul său, să-și însemneze hotărnicia, când iată că s'au pornit pe urma unui strigăt lung, oameni din toate părțile asupra celor cu țărășii și au început să sfarme semnele de hotare.

(Va urma)

Grill Károly
lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comandă de specialitate, d. e.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și grății de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutăți și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

Grill Károly
lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Frideric Hönig turnătorie, fabrică de
clopote și metal, aran-
jată pe motor de vapor
Fondat la 1840.

Arad, strada Rákoczi nr. 11—28.
Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și același tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învărti și postamente de fer, prin a căror întrebuițare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

moderne mașini și material
 privitor la această branșă,

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșă.**

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuraja cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: IUSTIN ARDELEAN, compactor :::
ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

Fiți atenți la firmă!

De astădată publicul — din cauza marelui aglomerării de mărfuri — va putea cumpăra ieftin. Spre orientare las să urmeze un scurt extras:

Cămăși tricot, cuptușite cu plisă dela	75 cr.	Cătrinte	25 cr.
Pantaloni tricot, „ „ „	75 „	Jambiere pentru femei	75 „
Cămăși fine pt. bărbați „ „ „	99 „	Ghete femeiești de iarnă	60 „
Cămăși fine bărb. cu pieptul de mătase	120 „	Umbrule de mătase (ottoman, extrafine)	165 „
Gulere în toate formele	13 „	Bonete elegante	100 „
Manșete colorate sau alae	19 „	Galoși	125 „
Ismene fine	45 „	Mănuși de piele	90 „
Mănuși de piele	50 „	Corsete fine	48 „
Gramafon	8 fl.	Geantă de mână pt. dame	25 „
Plăci duble, diametru 26 cm.	90 cr.	Trico pentru copii	30 „
Păpuși	275 „	Ciorapi (patent)	15 „
Ploiere de mătase pt. domni	170 „	Haine de trico pt. fete	75 „
Ghete cu talpa dublă pt. domni	60 „	Îmbrăcăminte de iarnă	120 „
Bretele	25 „	Ghete cu șirete pentru copii	55 „
Cămăși de pânză fină pentru femei	55 „	Bretele pentru copii	04 „
Corsete brodate	81 „	Șăpci tricotate pt. băieți	82 „
Cămeși tricotate pentru femei	50 „	Batiste pentru copii	04 „
Trico pentru femei	59 „	Mănuși împletite de iarnă	15 „
Ciorapi de iarnă femeiești	25 „	Jambiere pt. copii	35 „
Mănuși tricotate și căptușite pt. femei	20 „	Galoși pt. copii	90 „

Depozit de haine de iarnă pentru copii, jucării; cele mai frumoase obiecte dela 25 cr. — Geamantane din piele americană dela 65 cr. în sus. — Geamantan cu cute dela 225 cr. în sus. — Corfițe de piele de târg dela 30 cr. în sus. — Serviz pentru 6 persoane pentru vin, bere și rachiu dela 90 cr. în colo. — Fructiere cu 6 tălgerușe, dela 90 cr. în colo.

Afară de acestea vă stau la dispoziție cele mai frumoase obiecte ocazionale de argint china, cu prețuri fabuloase. — Depozit de jucărele și căruțe de păpușe. — Mare asortiment de cordoane de gumă cu cus. aur și mătase cca 50 cr. Plăci de gramafon în preț de 1 fl. — Mănuși, imitație de piele cu căptușală fină 35 cor. — Asortiment de boa și manșoane.

Pentru comoditatea publicului, am aranjat clinica de păpușe, în care se vinde și totfelul de păpușe și să pregătesc modele.

Fiștecarea cumpărător are favorul de a-și mări o fotografie.

Asortiment de căruțe pentru păpușe dela 4 fl. 75 cr. în sus.

Toate se capătă în bazarul de concurență din edificiul teatrului, vis-à-vis de cei 13 martiri, a lui

REICH EL.

Mare asortiment
de
ghete de bal
în culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

1a
Weinberger János
cel mai distins magazin de ghete.
ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (10)

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.

